

Uwagi do dokumentu

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 -2020

(wersje z dnia: 28.05.2013 r., 1.10.2013 r., 11.02.2014 r.)

– uwagi przesłane w pismach poza terminem konsultacji

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Uwagi/proponowane zmiany	Status uwagi	Uzasadnienie/Wyjaśnienie decyzji z kolumny nr 4
1	2	3	4	5
1.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie pismo z dn. 8.08.2013 r.	Uwzględnienie problematyki mieszkalnictwa społecznego	Uwaga uwzględniona	
2.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pismo z dn. 26.07.2013 r.	Uwzględnienie priorytetu mającego na celu reorientację zawodową rolników i członków ich rodzin prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne. Uruchomienie instrumentu aktywizacji zawodowej.	Uwaga uwzględniona częściowo	Wsparcie mające na celu reorientację zawodową rolników zostało zaplanowane w ramach PI 8.5 oraz w PI 8.7. Natomiast aktywizacja zawodowa członków rodzin rolników będzie możliwa w ramach PI 8.5, 8.7 i 8.8 z uwagi na szeroki katalog odbiorców wsparcia.
3.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pismo z dn. 12.08.2013 r.	Zastosowanie zintegrowanego podejścia do niepełnosprawności.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów zawartych w RPO WL 2014-2020	We wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10 interwencja zakłada realizację działań, które będą zapobiegać dyskryminacji ze względu na m.in. niepełnosprawność. W celu zapobiegania dyskryminacji będą zastosowane kryteria wyboru projektów, które będą preferować dostęp do wsparcia w

				<p>ramach programu grupy szczególnie narażone na dyskryminację na rynku pracy, m.in. osoby niepełnosprawne.</p> <p>W ramach przygotowania i realizacji Programu w szczególności uwzględnione zostaną postanowienia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności.</p> <p>Wytyczne dotyczące realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji osób niepełnosprawnych określi Minister Infrastruktury i Rozwoju w <i>Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>. Dokument ten będzie stanowił podstawę dla Instytucji Zarządzającej RPO do opracowania szczegółowych rozwiązań, które zostaną zawarte w Systemie realizacji RPO WL 2014-2020.</p> <p>Ponadto prowadzone będzie monitorowanie wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych we wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10.</p>
4.	Minister Środowiska pismo z dn. 12.08.2013 r.	Pismo dot. możliwości zaprojektowania w RPO instrumentów dot. zielonej infrastruktury	Uwaga stanowiąca powtórzenie zapisów już istniejących w RPO WL 2014-2020	W projekcie Programu znajdują się zapisy umożliwiające wsparcie tego typu projektów w PI 6.4.
5.	Ministerstwo Edukacji Narodowej pismo z dn. 14.08.2013 r.	<p>Pismo dot. m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uwzględnienia nauczycieli jako grupy zagrożonej bezrobociem - działania w zakresie całonocnego doradztwa - tworzenia centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego - poszerzanie oferty staży i praktyk 	Uwaga uwzględniona	<p>Propozycje przedstawione przez MEN dotyczące wsparcia edukacji przedszkolnej, kształcenia ogólnego, zawodowego i ustawicznego w większości przypadków zostały uwzględnione w opisie osi dot. edukacji w projekcie RPO WL 2014 – 2020.</p> <p>Zaproponowane w programie dotyczące charakteru i typu wsparcia mają charakter ogólny i większości stanowią katalog otwarty.</p> <p>Doprecyzowanie ich nastąpi w szczegółowym opisie priorytetów RPO WL.</p> <p>Dodatkowo, w ramach PI 8.9 planuje się kontynuację działań dot. programów typu outplacement dla nauczycieli.</p>

		- działania na rzecz uczniów młodszych		
6.	Krajowa Izba Biopaliw pismo z dn. 30.08.2013 r.	Pytanie czy w RPO WL przewiduje się uruchomienie działań wspierających inwestycje w zakresie infrastruktury wytwórczej biokomponentów i biopaliw ciekłych.	Uwaga stanowiąca powtórzenie zapisów już istniejących w RPO WL 2014-2020	W projekcie Programu znajdują się zapisy umożliwiające wsparcie tego typu infrastruktury w PI 4.1.
7.	Ministerstwo Edukacji Narodowej pismo z dn. 29.08.2013 r.	Konieczność wykorzystania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych nawiązanie do pisma z pozycji 20	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	<p>We wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10 interwencja zakłada realizację działań, które będą zapobiegać dyskryminacji ze względu na m.in. niepełnosprawność.</p> <p>W celu zapobiegania dyskryminacji będą zastosowane kryteria wyboru projektów, które będą preferować dostęp do wsparcia w ramach programu grupy szczególnie narażone na dyskryminację na rynku pracy. W ramach przygotowania i realizacji Programu w szczególności uwzględnione zostaną postanowienia <i>Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych</i> oraz <i>Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności</i>.</p> <p>Wytyczne dotyczące realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji osób niepełnosprawnych określi Minister Infrastruktury i Rozwoju w <i>Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>. Dokument ten będzie stanowił podstawę dla Instytucji Zarządzającej RPO do opracowania szczegółowych rozwiązań, które zostaną zawarte w Systemie realizacji RPO WL 2014-2020.</p> <p>Ponadto prowadzone będzie monitorowanie wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych we wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10.</p>
8.	Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP pismo z dn. 22.08.2013 r.	Ujęcie problematyki związanej z rozwojem gmin uzdrawiskowych i uzdrawisk	Uwaga do wykorzystania na dalszym etapie prac	Uwaga możliwa do wykorzystania na etapie tworzenia Uszczegółowienia jak również kryteriów wyboru projektów.

9.	Urząd Transportu Kolejowego pismo z dn. 30.08.2013 r.	Właściwe określenie zarządców infrastruktury kolejowej	Uwaga uwzględniona	
10.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi pismo z dn. 3.09.2013 r.	Dot. sektora rybackiego	Uwaga stanowiąca powtórzenie zapisów już istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach programu istnieje możliwość wsparcia projektów badawczo-rozwojowych w OP I, w OP IV dotyczących wykorzystania odnawialnych źródeł energii czy modernizacji przedsiębiorstw w aspekcie ochrony środowiska np. w OP III.
11.	Komisja Polityki Społecznej i Równego Traktowania pismo z dn. 22.11.2013	Działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego osobom ubogim i wykluczonym - Oś 12	Uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z przyjętym modelem polityki spójności wsparcie w tym zakresie będzie realizowane poprzez Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym realizowany przez Program Operacyjny Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym 2014-2020 (Pomoc Żywnościowa). Proponowane działania będą realizowane w ramach tzw. działań towarzyszących zaplanowanych w programie Pomoc Żywnościowa.
		Działania zmierzające do zabezpieczenia infrastruktury w zakresie realizacji specjalistycznych programów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego itp. – oś 14	Uwaga częściowo uwzględniona	Zadanie możliwe do realizacji w ramach PI 9.1 lub 9.2 (w ramach obszarów rewitalizowanych) z uwzględnieniem wymagań stawianych wszystkim projektom realizowanym w ramach ww. PI (dla PI 9.1 będą to inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacją usług; dla PI 9.2 konieczność realizacji inwestycji w ramach kompleksowego projektu zakładającego rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną danego obszaru w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego) przy jednoczesnym przestrzeganiu warunków aplikowania o środki EFRR wynikających z zapisów linii demarkacyjnej.
12.	Gmina Głusk, Gmina Konopnica pismo z dn. 5.12.	Umożliwienie aplikacji o środki na budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych gminom wiejskim	Uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z zapisami linii demarkacyjnej na poziomie regionalnym możliwe do realizacji są projekty w aglomeracjach do 10 000 RLM.

	2013 r.	należącym do aglomeracji powyżej 15tys. RLM		
13.	Ministerstwo Pracy i Polityki społecznej pismo z dn. 29.11.2013 r.	Strona 13, Rynek pracy Należy szerzej opisać potencjał organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie województwa. Jednocześnie informacje te powinny znaleźć się w różnych częściach np. w diagnozie czy opisie poszczególnych osi priorytetowych. Organizacje pozarządowe powinni być uwzględniane jako beneficjenci działań, jak również jako podmioty realizujące różne zadania publiczne	Uwaga częściowo uwzględniona	W Aneksie diagnostycznym do RPO WL informacje dotyczące organizacji pozarządowych zostały uszczegółowione.
14.		Strona 13, Rynek pracy W akapicie dotyczącym ekonomii społecznej (zaczynającym się od słów: „Narzędziem przyczyniającym się (...)” podano zbyt mało danych, nie ma także wskazanego źródła danych. Niejasne jest, jakie podmioty rozumie się pod nazwą „potencjalne podmioty ekonomii społecznej” oraz „przedsiębiorstwa społeczne”. Niejasny jest związek pomiędzy opisem problemów, z jakimi boryka się sektor ekonomii społecznej, a tezą, że może stać się on alternatywą (...).	Uwaga uwzględniona	W Aneksie diagnostycznym do RPO WL zapisy dotyczące ekonomii społecznej zostały doprecyzowane i uszczegółowione. Doprecyzowanie w zakresie definicji podmiotów ekonomii społecznej nastąpi po przyjęciu Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.
15.		Strona 23, PI 9.3, punkt 3 Zdanie wymaga przeformułowania. W	Uwaga nieuwzględniona	W RPO WL nie będzie realizowany PI 9.3 wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw społecznych będzie realizowane w ramach PI 3.3

		obecnym brzmieniu można wysnuć wniosek, że wspiera się podmioty ekonomii społecznej, które będą wspierać inne podmioty.		
16.		Strona 37, strona 115, wskaźniki do PI 9.8 W projekcie wybrano jedynie wskaźnik dotyczący liczby miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej nie będących przedsiębiorstwami społecznymi.	Uwaga nieuwzględniona	W ramach PI 9.8 wskazano wskaźnik rezultatu : „Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej” oraz dwa wskaźniki produktu: „Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie” i „Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem”. Z uwagi na priorytetyzację wsparcia oraz ograniczoną liczbę przedsiębiorstw społecznych w regionie zostały zaplanowane ww. wskaźniki, które obrazują rezultaty wsparcia w ramach PI 9.8.
17.		Strona 89, Oś priorytetowa Rynek pracy, Priorytet 1, Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych Zwiększenie dostępu do zatrudnienia zostało odniesione tylko do jednej kategorii osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia wymienia wiele kategorii osób, będących w sytuacji szczególnej na rynku pracy	Uwaga uwzględniona	

18.		<p>Strona 89, Oś priorytetowa 10 Rynek pracy Priorytet inwestycyjny 8.8</p> <p>Strona 107, Oś priorytetowa 12 Włączenie społeczne Priorytet inwestycyjny 9.7</p> <p>Odnosząc się do konieczności wsparcia usług opieki m.in. nad osobami niepełnosprawnymi, należy wspierać deinstytucjonalizację i tworzenie środowiskowych form wsparcia. Podejmowane inicjatywy powinny uwzględniać wspieranie procesów usamodzielniania osób niepełnosprawnych dzięki stopniowej deinstytucjonalizacji. W związku z powyższym należy stworzyć takie warunki, w których osoba niepełnosprawna będzie mogła prowadzić w możliwie najpełniejszym zakresie samodzielne i niezależne życie we własnym środowisku. Wsparcie takie wymaga m.in. zapewnienia usług, w tym opiekuńczych w sposób stabilny i ciągły.</p>	<p>Uwaga stanowiąca powtórzenie zapisów już istniejących w RPO WL 2014-2020</p>	<p>Opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7.</p> <p>Działania na rzecz deinstytucjonalizacji i tworzenia środowiskowych form wsparcia osób niepełnosprawnych zostały uwzględnione w Programie.</p>
19.		<p>Strona 89, Oś priorytetowa 10 Rynek pracy Strona 100, Oś priorytetowa 11 Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian</p>	<p>Uwaga uwzględniona częściowo</p>	<p>Monitorowanie wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych będzie prowadzone we wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10.</p> <p>Natomiast wartości docelowe zostaną określone przez IZ tylko dla wybranych wskaźników w RPO WL 2014-2020.</p>

		Należy rozważyć uwzględnienie wskaźników produktu i rezultatu, które monitorowałyby sytuację osób niepełnosprawnych korzystających z oferowanego wsparcia, np. liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie, liczbę osób niepełnosprawnych zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnionych).		
20.		<p>Strona 89-106, Oś priorytetowa 10. Rynek pracy,</p> <p>Działania zw. z PI 8.10 zostały skoncentrowane na działaniach zw. z ochroną zdrowia jako ważnym elemencie zw. z aktywnością zawodową, nie ma w nich jednak prawie w ogóle innych działań zw. z aktywizacją zawodową osób starszych.</p> <p>Aktywizacja zawodowa osób starszych nie będzie również możliwa w PI 8.5, który koncentruje się na wsparciu osób długotrwale bezrobotnych.</p> <p>Warto uwzględnić w tej osi priorytetowej działania zaproponowane przez MPiPS do realizacji w regionach, np:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie organizacji regionalnych ośrodków aktywności 50+, • aktywizacja osób w wieku 50+ 	Uwaga częściowo uwzględniona	<p>Zakres wsparcia w ramach PI 8.10 został zaplanowany zgodnie ze stanowiskiem MIR i rekomendacjami Ministerstwa Zdrowia.</p> <p>Grupę docelową wsparcia stanowią:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby kwalifikujące się do programów zdrowotnych, w tym osoby w wieku powyżej 50 roku życia - osoby długotrwale pracujące w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, w tym osoby w wieku powyżej 50 roku życia, - przedsiębiorcy i pracodawcy. <p>W ramach PI 8.10 zakres interwencji koncentruje się na przeciwdziałaniu dezaktywacji zawodowej z przyczyn zdrowotnych (realizacja głównie programów zdrowotnych, w tym profilaktycznych). W ramach PI 8.10 zaplanowano również programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia.</p> <p>W ramach PI 8.5 zaplanowane zostały działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób w wieku 50 + ponieważ grupa docelowa została określona jako:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby bezrobotne (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako

		<p>w oparciu o wypracowany centralnie kompleksowy model aktywizacji.</p>		<p>bezrobotne), poszukujące pracy, nieaktywne zawodowo, w tym: osoby młode (w wieku 25-30 lat), osoby starsze (w wieku 50+), osoby niepełnosprawne, - rolnicy, w tym osoby niepełnosprawne - pracodawcy. W celu zapobiegania dyskryminacji będą zastosowane kryteria wyboru projektów, które będą preferować dostęp do wsparcia w ramach programu grupy szczególnie narażone na dyskryminację na rynku pracy m.in. osoby w wieku 50+. Na rzecz grupy docelowej realizowany będzie szeroki katalog działań w zakresie aktywizacji zawodowej. Zaproponowany przez MPiPS model nie dotyczy bezpośredniego wsparcia osób, które jest realizowane na poziomie regionalnym</p>
21.		<p>Strona 90, Oś priorytetowa Rynek pracy, Priorytet 1, Opis interwencji w ramach priorytetu</p> <p>W opisie interwencji w ramach priorytetu, w drugim akapicie zapisane jest „ Grupę docelową wsparcia stanowią osoby długotrwale bezrobotne w wieku powyżej 25 roku życia (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako długotrwale bezrobotne). Grupa docelowa została określona na podstawie zgodności z linią demarkacyjną dla programów w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz na podstawie analizy sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim.” Sugeruje się zmienić zapis na „Grupę docelową wsparcia stanowią osoby długotrwale bezrobotne w wieku</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p>	<p>W ramach PI 8.5 grupę docelową wsparcia stanowią: - osoby bezrobotne (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne), poszukujące pracy, nieaktywne zawodowo, w tym: osoby młode (w wieku 25-30 lat), osoby starsze (w wieku 50+), osoby niepełnosprawne, - rolnicy, w tym osoby niepełnosprawne, - pracodawcy.</p>

		powyżej 25 roku życia (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy ...”.		
22.		Strona 90, Oś priorytetowa Rynek pracy, Priorytet 1 Zasadne jest dopisać dwa dodatkowe wskaźniki rezultatu: „Liczba osób, która uzyskała kwalifikacje, na które jest zapotrzebowanie na regionalnym rynku pracy”, „Liczba osób, która zakończyła udział w projekcie”,	Uwaga częściowo uwzględniona	W ramach PI 8.5 zostały wskazane dwa wskaźniki rezultatu : - <i>Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</i> - <i>Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.</i> Ww. wskaźniki są zgodne z WLWK i obrazują spodziewane rezultaty w ramach PI 8.5.
23.		Strona 91, Oś priorytetowa Rynek pracy, Priorytet 1 W projekcie RPO WL jest zapisane, iż: Z uwagi na specyfikę grupy docelowej podejmowane będą działania w zakresie organizacji szkoleń prowadzących do nabycia, podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców w regionie. <u>Ponadto podejmowane będą działania</u> mające na celu pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego, polegające na organizacji staży oraz praktyk zawodowych u pracodawców w regionie.	Uwaga uwzględniona	
24.		Strona 91, Oś priorytetowa Rynek pracy,	Uwaga częściowo	W ramach PI 8.5 grupę docelową wsparcia stanowią:

	<p>Priorytet 1</p> <p>Zdanie „W ramach określonej grupy docelowej, grupą społeczną szczególnie narażoną na dyskryminację na rynku pracy są m.in. osoby niepełnosprawne, osoby powyżej 50 roku życia.” – odnosi się do poszczególnych kategorii osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zaś główny cel brzmi „Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych”.</p>	uwzględniona	<p>- osoby bezrobotne w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne), poszukujące pracy, nieaktywne zawodowo, w tym: osoby młode (w wieku 25-30 lat), osoby starsze (w wieku 50+), osoby niepełnosprawne,</p> <p>- rolnicy, w tym osoby niepełnosprawne,</p> <p>- pracodawcy.</p> <p>Został określony cel dla PI 8.5: <i>Zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób pozostających bez pracy.</i></p>
25.	<p>Strona 92, Oś priorytetowa Rynek pracy, Priorytet 1, Wskaźniki produktu</p> <p>Wskaźnik – „Poziom projektu” jest niezrozumiały.</p>	Uwaga nie formułuje postulatów	<p>W tabelach <i>dot. wskaźników produktu jako źródło danych</i> wskazano <i>System informatyczny SL 2014</i>. Ww. źródło danych jest zgodne z stanowiskiem MIR.</p>
26.	<p>Strona 96, Oś priorytetowa Rynek pracy, Priorytet 3</p> <p>Zdanie „Usługi w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz osobami zależnymi nie są wystarczające, dlatego podjęta interwencja ma na celu zintensyfikowanie działań na rzecz ich upowszechnienia w zakresie <u>jakościowym i ilościowym</u>”.</p>	Uwaga do wykorzystania na dalszym etapie prac	<p>Interwencja polegać będzie przede wszystkim na wspieraniu tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych), a także na wsparciu tworzenia i funkcjonowania dziennych opiekunów. Ponadto w ramach interwencji będzie wspierana nieinstytucjonalna forma opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 tj. usługa niani.</p> <p>Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 poprawia szanse osób na zatrudnienie, które pełnią funkcje opiekuńcze. Działania w tym obszarze zwiększą także szanse utrzymania pracy osobom, którym utrudnia to sytuacja rodzinna wynikająca z opieki na dzieckiem do lat 3.</p> <p>Opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7.</p>
27.	<p>Strona 97, Oś Priorytetowa 10, Rynek pracy</p>	Uwaga częściowo uwzględniona	<p>W ramach PI 8.8 został zaplanowany wskaźnik rezultatu: <i>Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem /wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu.</i></p>

		<p>Priorytet 8.8 wg Umowy Partnerstwa Ponadto proponuje się rozważenie włączenia do wskaźników rezultatu następującego wskaźnika: <i>Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samo zatrudnieni).</i></p>		Ww. wskaźnik jest zgodny z WLWK.
28.		<p>Strona 98,Oś priorytetowa 10 Rynek pracy</p> <p><u>Jest:</u> Grupę docelową wsparcia stanowią osoby bezrobotne (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne), wchodzące lub powracające na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych oraz po okresie opieki nad osobą zależną. <u>Po skorygowaniu:</u> Grupę docelową wsparcia stanowią osoby bezrobotne (w tym zarejestrowane w urzędzie pracy jako długotrwale bezrobotne), wchodzące lub powracające na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych oraz po okresie opieki nad osobą zależną.</p>	Uwaga nieuwzględniona	<p>W ramach PI 8.8 grupę docelową wsparcia stanowią: - rodzice i pełnoprawni opiekunowie dzieci do lat 3, - pracodawcy w zakresie wdrażania elastycznych form zatrudnienia.</p> <p>Natomiast opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7.</p>
29.		<p>Strona 98,Oś Priorytetowa 10, Rynek pracy</p> <p>Priorytet 8.8 wg Umowy Partnerstwa</p>	Uwaga do wykorzystania na dalszym etapie prac	Interwencja, polegać będzie przede wszystkim na wspieraniu tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych), a także na wsparciu tworzenia i funkcjonowania dziennych opiekunów. Ponadto w ramach interwencji będzie wspierana nieinstytucjonalna forma opieki nad

		<p>Proponuje się sprecyzowanie na czym będą polegały działania mające na celu wspieranie usług opieki nad małymi dziećmi i osobami zależnymi, tj. czy planuje się wsparcie tylko już istniejących instytucji czy również tworzenie nowych. Jeśli planuje się realizację obu działań, proponuje się następujące brzmienie (akapit 4):</p> <p><i>Interwencja, ze względu na specyfikę grupy docelowej, polegać będzie przede wszystkim na wspieraniu tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych), a także wsparciu tworzenia i funkcjonowania dziennych opiekunów.</i></p> <p>Ponownie zwracamy uwagę na kwestie związane z planowanym wsparciem usług niań. Zgodnie z art. 50 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, nianią jest osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy o świadczenie usług, która jest zawierana między rodzicami dziecka a nianią. Zatem w odróżnieniu od dziennego opiekuna, który jest zatrudniany przez gminę lub osobę prawną i jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej (art. 36 ust. 1), nie jest to instytucjonalna forma opieki. Ponadto,</p>		<p>dziećmi w wieku do lat 3 tj. usługa niani. Usługa niani będzie świadczona przez osobę fizyczną sprawującą opiekę nad dzieckiem do lat 3 na podstawie umowy o świadczenie usług, która zawierana będzie między rodzicami dziecka a nianią. Usługa w tej formie będzie realizowana za pośrednictwem beneficjenta, który w ramach projektu będzie dokonywał finansowania określonej części wynagrodzenia na rzecz osoby świadczącej usługę niani. Umowa o świadczenie usługi będzie przedstawiana operatorowi przez odbiorcę wsparcia.</p> <p>Opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7.</p> <p>Ponadto należy podkreślić, że wskazany szeroki katalog beneficjentów dotyczy podmiotów aplikujących o wsparcie w ramach PI 8.8. Brak uwzględnienia w nim „niani” wynika z faktu, że jest to forma opieki nad dzieckiem do lat 3, a nie potencjalny beneficjent aplikującym o środki w ramach PI 8.8.</p>
--	--	--	--	---

		wskazano, że beneficjentami będą wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych a niania jest właśnie osobą fizyczną. Należy zatem na tym etapie projektowania RPO sprecyzować na czym miałyby polegać wsparcie usług niani.		
30.		Strona 99, Oś Priorytetowa 10, Rynek pracy Priorytet 8.8 wg Umowy Partnerstwa Proponuje się następujące brzmienie wskaźnika produktu: <i>Liczba utworzonych miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna.</i>	Uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na fakt, że opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7 wskaźnik otrzyma brzmienie: <i>„Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3”</i> . Ww. wskaźnik jest zgodny z WLWK 2014-2020.
31.		Strona 99, Oś Priorytetowa 10, Rynek pracy Planowane zastosowanie instrumentów finansowych Wskazano, że nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach działania priorytetu. Jednocześnie planuje się m.in. wspieranie usług opieki nad dziećmi. Nasuwa się zatem pytanie o to jak to wsparcie będzie realizowane skoro nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych?	Uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach PI 8.8.
32.		Strona 100, Oś priorytetowa 11 Adaptacyjność przedsiębiorstw i	Uwaga nieuwzględniona	W ramach PI 8.9 działania koncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi

	<p>pracowników do zmian Priorytet inwestycyjny 8.9</p> <p>W opinii MPiPS należy zapewnić wsparcie doradczo-szkoleniowe dla pracodawców, np. w zakresie tworzenia stanowisk pracy dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych pracowników, w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych.</p>		<p>potrzebami przedsiębiorstw sektora MMŚP. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa, coachingu) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm sektora MMŚP. System finansowania będzie oparty na <i>podejściu popytowym</i> zintegrowanym z krajowym <i>Rejestrem Usług Rozwojowych</i> oraz docelowo spójnym z opracowaną <i>Polską Ramą Kwalifikacji</i>. Oznacza to, że nie będzie prowadzony nabór wniosków w systemie konkursowym. Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane ze środków EFS. Natomiast instytucje świadczące usługi rozwojowe będą jedynie dostawcami usług dla przedsiębiorstw.</p>
33.	<p>Strona 107, Oś priorytetowa 12 Włączenie społeczne</p> <p>Należy uwzględnić wskaźniki produktu i rezultatu, które monitorowałyby sytuację osób niepełnosprawnych korzystających z oferowanego wsparcia, np. liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie.</p>	Uwaga uwzględniona częściowo	<p>Monitorowanie wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych będzie prowadzone we wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10. Natomiast wartości docelowe, zgodnie z rekomendacją MIR, zostaną określone przez IZ tylko dla wybranych wskaźników w RPO WL 2014-2020.</p>
34.	<p>Strona 110, Oś Priorytetowa 12, Planowane zastosowanie instrumentów finansowych:</p> <p>Zapis: „Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach niniejszego priorytetu”.</p>	Uwaga nieuwzględniona	<p>Z uwagi na specyfikę grupy docelowej oraz oferowany typ wsparcia nie przewiduje się stosowania instrumentów finansowych w ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4. Użyte sformułowanie jest adekwatne do uregulowań zawartych w <i>Rozporządzeniu Ogólnym</i> w tym zakresie.</p>
35.	<p>Strona 111, Priorytet 2 (Priorytet inwestycyjny 9.7</p>	Uwaga uwzględniona	

	<p>wg Umowy Partnerstwa):</p> <p>Określony cel priorytetu</p> <p>Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p>Zapis „Zakłada się realizację zintegrowanych działań na rzecz rozwoju systemu wsparcia rodziny, w tym również deinstytucjonalizację pieczy zastępczej.”</p> <p>Proponuje się nowy zapis: Zakłada się realizację zintegrowanych działań na rzecz rozwoju systemu wsparcia rodziny, oraz deinstytucjonalizację pieczy zastępczej poprzez rozwój rodzinnej pieczy zastępczej.</p>		
36.	<p>Strona 112 akapit 2 Priorytet 2 (Priorytet inwestycyjny 9.7 wg Umowy Partnerstwa):</p> <p>Określony cel priorytetu</p> <p>Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p>Zapis „Zakłada się zwiększenie liczby</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>	

	<p>placówek wsparcia dziennego, liczby miejsc w tych placówkach, a w konsekwencji zwiększenie liczby osób objętych pomocą oraz liczby świadczonych usług opiekuńczych (w tym domowych usług opiekuńczych, np. dla osób niesamodzielnych), w tym również specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Realizowane będzie zatem wsparcie dla tworzenia/funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, w tym m.in. środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, dziennych domów pobytu dla osób starszych” <u>nie jest zgodny z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej</u>. Proponuje się wyłączenie zapisu o placówkach wsparcia dziennego i preredagowanie w następujący sposób: „Zakłada się zwiększenie liczby placówek wsparcia dziennego, liczby miejsc w tych placówkach, a w konsekwencji zwiększenie liczby dzieci i rodzin objętych usługami świadczonymi lokalnie.</p>		
37.	<p>Strona 112, PI 9.7 wg Umowy Partnerstwa): Określony cel priorytetu Ułatwianie dostępu do niedrogich,</p>	<p>Uwaga stanowiąca powtórzenie zapisów już istniejących w RPO</p>	<p>Aspekt podnoszenia jakości usług świadczonych w programie poprzez m.in. szkolenia i przekwalifikowania został uwzględniony w Programie. Ze względu na obowiązujący ograniczony limit znaków w Programie przedstawiany jest opis rodzajów działań i wskazywane są jedynie przykładowe rodzaje takich działań. Zgłoszona uwaga</p>

		<p>trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p>opis Interwencji w ramach priorytetu</p> <p>Proponuje się ponadto wpisanie do Priorytetu działania polegającego na kształceniu i doskonaleniu osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą (rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego) oraz asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.</p> <p>Ponadto w katalogu beneficjentów należy dopisać instytucje wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.</p>	WL 2014-2020	<p>zostanie wykorzystana na dalszym etapie prac. Duży poziom szczegółowości uwagi nie pozwala na ujęcie jej w Programie, jednakże zostanie ona rozpatrzona w pracach nad Uszczegółowieniem/Uzupełnieniem Programu.</p> <p><u>Instytucje wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej znajdują się w katalogu beneficjentów.</u></p>
38.		<p>Strona 114, PI 9.8</p> <p>Informacje wymagają doprecyzowania, np. „słaby potencjał i niestabilność funkcjonowania znacznej części podmiotów (...)”</p>	Uwaga nieuwzględniona	<p>W Programie brak możliwości bardziej szczegółowego przedstawienia opisu celu priorytetu inwestycyjnego 9.8, a tym samym doprecyzowania fragmentu będącego przedmiotem zgłoszonej uwagi. Diagnoza sektora ekonomii społecznej w regionie została przedstawiona w Aneksie diagnostycznym do RPO WL 2014-2020</p>
39.		<p>Strona 116</p> <p>W zdaniu: Przewidziano również bezzwrotne (...)Proponuje się dodanie:</p>	Uwaga nieuwzględniona	<p>W Programie przedstawiany jest opis rodzajów działań i wskazywane są jedynie przykładowe rodzaje takich działań. Zgłoszona uwaga zostanie wykorzystana na dalszym etapie, w pracach nad Uszczegółowieniem Programu</p>

		„oraz innych podmiotów prowadzących (...). W kolejnym zdaniu mówi się natomiast tylko o roli podmiotów o charakterze reintegracyjnym. Krąg podmiotów w tym aspekcie nie powinien być ograniczany.		
40.		Strona 117 Jako rozwinięcie skrótu: „OWES” podano Ośrodki Wsparcia Podmiotów Ekonomii Społecznej. Powinno być: Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	Uwaga uwzględniona	
41.		Strona 132 Podano pojęcie „niestawialność organizacyjno-finansowa”. Zdanie powinno być skorygowane.	Uwaga nieuwzględniona	Uwaga nieaktualna ze względu na przeniesienie działań do PI 3.3, w ramach którego nie występuje taki zapis.
42.		Strona 132 Jest: spółdzielnie specjalne, powinno być: spółdzielnie socjalne. Proponuje się wykreślić określenie „organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną (...). W ramach grupy beneficjentów wymieniono: spółdzielnie socjalne i organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, które należy zaliczyć do zbioru przedsiębiorstw społecznych, wymienionych w pierwszej kolejności.	Uwaga nieuwzględniona	Uwaga nieaktualna ze względu na przeniesienie działań do PI 3.3, w ramach którego nie występuje taki zapis.
43.		Ogólna uwaga	Uwaga częściowo uwzględniona	Z uwagi, iż pewne rozwiązania/mechanizmy zostały wypracowane i przyjęte na poziomie całego Programu (bądź wybranych interwencji)

		W tekście występują powtórzenia całych akapitów, odnoszących się do różnych priorytetów. Zasadne jest przeformułowanie tekstu, aby czytelnik nie miał wrażenia, że czyta po raz kolejną tą samą informację, np. strona 91, 95, 97.		istnieje konieczność uwzględniania tych samych elementów w opisie różnych priorytetów inwestycyjnych, o ile są one obligatoryjnymi elementami opisu priorytetów inwestycyjnych. Uwaga znajdzie zastosowanie w miarę możliwości, tak aby nie utracić sensu i kompleksowości opisu interwencji.
44.		Ogólna uwaga Ze względu na to, iż jeden z warunków ex-ante dla Priorytetu 8 brzmi: „ <i>Służby zatrudnienia utworzyły formalne lub nieformalne ustalenia dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami</i> ”, wskazane byłoby uwzględnienie tego i stworzenie jak najkorzystniejszych warunków do kreatywnego, i efektywnego funkcjonowania organów opiniotawczo-doradczych, sieci wspierających rynek pracy działających na rzecz poprawy sytuacji na lokalnych i regionalnych rynkach pracy.	Uwaga uwzględniona częściowo	Na poziomie krajowym wspomniany warunek ex-ante został spełniony. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dn. 20 kwietnia 2004 r. reguluje współpracę urzędów pracy z pracodawcami, instytucjami szkoleniowymi i innymi partnerami społecznymi, agencjami zatrudnienia oraz ośrodkami pomocy społecznej. Opis tego zagadnienia zawiera Załącznik nr 4 do RPO WL pn. „ <i>Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego</i> ”. Szczegóły współpracy ww. podmiotów na poziomie regionalnym zostaną wypracowane na dalszym etapie prac.
45.		Ogólna uwaga W związku z wystąpieniem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi o uzupełnienie zapisów Strategii Rozwoju Zasobów Ludzkich - rozbudowano narzędzie już istniejące: Poprawa dostępności do pomocy udzielanej przez publiczne służby zatrudnienia oraz inne podmioty dla osób dążących do poprawy swojej	Uwaga uwzględniona częściowo	Wsparcie mające na celu reorientację zawodową rolników zostało zaplanowane w ramach PI 8.5 oraz w PI 8.7. Natomiast aktywizacja zawodowa członków rodzin rolników będzie możliwa w ramach PI 8.5, 8.7 i 8.8 z uwagi na szeroki katalog odbiorców wsparcia. W ramach PI 8.5 i PI 8.7 został określony szeroki katalog beneficjentów: <i>wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)</i> . Natomiast w przypadku instrumentów finansowych w PI 8.7, jako

		sytuacji na rynku pracy oraz dla pracodawców.		beneficjentów wskazano podmioty zarządzające instrumentami inżynierii finansowej.
46.		<p>Uwaga ogólna</p> <p>Należy podjąć wszelkie działania zmierzające do zagwarantowania równego dostępu i przeciwdziałania dyskryminacji osób niepełnosprawnych w ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020.</p> <p>Kwestie dotyczące niepełnosprawności powinny być uwzględniane w sposób horyzontalny, tzn. potrzeby osób niepełnosprawnych powinny być uwzględniane we wszystkich działaniach.</p> <p>Należy mieć na uwadze, że poczynione inwestycje powinny spełniać wymogi związane z dostępnością dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>Konieczne jest również zapewnienie, jako warunku, równego dostępu osób niepełnosprawnych do oferowanego wsparcia oraz zapewnienie niezbędnych dostosowań do potrzeb osób niepełnosprawnych w ramach realizowanych ze środków UE inicjatyw.</p> <p>Niezbędne jest zapewnienie środków finansowych na przedmiotowe dostosowania.</p> <p>Jednocześnie należy przywołać koncepcję uniwersalnego projektowania</p>	<p>Uwaga stanowiąca powtórzenie zapisów już istniejących w RPO WL 2014-2020</p>	<p>Instytucja Zarządzająca RPO WL zapewni przestrzeganie horyzontalnej zasady równości szans zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, adekwatnie do wspólnotowych wymogów polityki spójności.</p> <p>Zgodnie z rozporządzeniem ramowym podjęte zostaną działania w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji w procesie przygotowywania i realizacji RPO WL 2014-2020.</p> <p>W ramach przygotowania i realizacji Programu w szczególności uwzględnione zostaną postanowienia <i>Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych</i> oraz <i>Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności</i>.</p> <p>W zakresie interwencji współfinansowanych z RPO WL zasada równości szans i zapobiegania dyskryminacji będzie przestrzegana w sposób horyzontalny.</p> <p>Potrzeby grup w niekorzystnej sytuacji zostały uwzględnione na etapie tworzenia RPO WL 2014-2020 oraz będą brane pod uwagę na etapie realizacji Programu w celu umożliwienia zidentyfikowanym grupom lepszą integrację na rynku pracy i pełny udział w społeczeństwie. Zostanie zapewniony zarówno dostęp do udziału w Programie, jak i dostęp do jego efektów dla grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności dla osób niepełnosprawnych (np. poprzez jednolite wymogi dostępności, w tym rozwiązania ułatwiające dostępność osób niepełnosprawnych, do wspartej infrastruktury budynków użyteczności publicznej).</p> <p>W ramach RPO WL 2014-2020 na etapie definiowania kryteriów, procedury wyboru, jak i na etapie realizacji projektów Instytucja Zarządzająca zapewni zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Działania</p>

		<p>(projektowania dla wszystkich). Projektowanie uniwersalne oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania (zgodnie z definicją zawartą w art. 2 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych). To znaczy, że podstawowe działania i rozwiązania mają z założenia odpowiadać potrzebom wszystkich użytkowników, bez konieczności uzyskiwania ogólnej dostępności dla osób niepełnosprawnych przy pomocy rozwiązań wprowadzanych specjalnie ze względu na osoby niepełnosprawne.</p>		<p>podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych będą zapewniały indywidualne podejście uwzględniające specyficzną sytuację i potrzeby osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>W zakresie wybranych interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zapobiegania dyskryminacji przewiduje się zastosowanie kryteriów wyboru projektów, które będą preferować grupy szczególnie narażone na dyskryminację, m. in. osoby niepełnosprawne.</p> <p>W ramach wszystkich Priorytetów inwestycyjnych w zakresie interwencji EFS zapewniona będzie możliwość monitorowania w ramach wskaźników dotyczących liczby osób, udziału osób niepełnosprawnych na poziomie projektów i Programu.</p> <p>Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego wyda między innymi wytyczne horyzontalne dotyczące trybu dokonywania wyboru projektów oraz kwalifikowalności wydatków w ramach programów operacyjnych. W związku z tym, szczegółowe zasady związane z wyborem projektów, opis realizacji form wsparcia i wydatków kwalifikowalnych zostanie doprecyzowany na dalszym etapie prac nad RPO WL 2014-2020, głównie w Systemie realizacji RPO WL 2014-2020.</p> <p>Wytyczne dotyczące realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji osób niepełnosprawnych określi Minister Infrastruktury i Rozwoju w <i>Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>. Dokument ten będzie stanowił podstawę dla Instytucji Zarządzającej RPO do opracowania szczegółowych rozwiązań, które zostaną zawarte w Systemie realizacji RPO WL 2014-2020.</p>
47.		<p>Strona 89, Oś priorytetowa 10 Rynek pracy Strona 100, Oś priorytetowa 11</p>	<p>Uwaga uwzględniona częściowo</p>	<p>Monitorowanie wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych będzie prowadzone we wszystkich priorytetach inwestycyjnych celów tematycznych 8-10.</p>

		<p>Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian</p> <p>Należy rozważyć uwzględnienie wskaźnika produktu i rezultatu, które monitorowałyby sytuację osób niepełnosprawnych korzystających z oferowanego wsparcia, np. liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie, liczbę osób niepełnosprawnych zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnionych).</p>		<p>Natomiast wartości docelowe zostaną określone przez IZ tylko dla wybranych wskaźników w RPO WL 2014-2020.</p>
48.	<p>Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pismo z dn. 3.09.2013 r.</p>	<p>Rozwój nowych zawodów i sektorów / branż gospodarki</p> <p>Opracowywanie planów szkoleniowych w tych gałęziach gospodarki, w których obserwowane jest szybkie „starzenie się” siły roboczej</p>	<p>Uwaga uwzględniona częściowo</p>	<p>W ramach PI 8.5 podejmowane będą działania w zakresie organizacji szkoleń prowadzących do nabycia, podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców w regionie.</p> <p>Natomiast w ramach PI 8.9 działania koncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. System finansowania będzie oparty na podejściu popytowym zintegrowanym z krajowym Rejestrem Usług Rozwojowych oraz docelowo spójnym z opracowaną Polską Ramą Kwalifikacji. Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS.</p> <p>W ramach PI 10.3 planuje się realizację działań dla osób dorosłych, a w szczególności osób starszych i o niższych kwalifikacjach, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia ogólnego lub kompetencji kluczowych i kwalifikacji zawodowych, zgodnych z zapotrzebowaniem na rynku</p>

				pracy, w tym m.in. z zakresu TIK, języków obcych, czy inteligentnych specjalizacjami regionu wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego. Należy mieć jednak na uwadze, że w ramach PI 10.3 działania dotyczące kształcenia ustawicznego, co do zasady realizowane będą w oparciu o mechanizm popytowy powinny wynikać z realnych i rzeczywistych potrzeb odbiorców wsparcia.
49.		Finansowanie rozwoju usług i produktów przez przedsiębiorców (MŚP) i działalności NGO w sektorze związanym ze sportem, turystyką, rekreacją oraz zdrowiem.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	PI 3.3 przewiduje wsparcie rozwoju nowych towarów i usług dla sektora MSP. Szczególną preferencją zostaną objęte projekty zgodne z RSI, a pozostałe dziedziny nie są imiennie wskazane, co nie znaczy że nie będą wspierane.
50.		Polityka prorodzinna i wspieranie rodzin wielodzietnych Zwiększenie możliwości zatrudnienia kobiet (w szczególności w wieku 50+) poprzez rozwój usług pozwalających na godzenie pracy i życia rodzinnego (opieki nad osobami zależnymi: dziećmi, starszymi i niepełnosprawnymi członkami rodzin).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 8.8 realizowany będzie katalog działań ukierunkowanych na zapewnienie równych szans płci oraz wsparcie godzenia życia zawodowego i prywatnego poprzez opiekę nad dziećmi do lat 3, jak również upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia. Natomiast opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7.
51.		Finansowanie projektów realizowanych przez partnerów społecznych, których głównym celem byłoby upowszechnianie mechanizmów ułatwiających osiągnięcie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Za wdrożenie tych działań odpowiedzialne byłyby spółdzielnie socjalne, założone wspólnie przez wiodących partnerów społecznych i instytucje publiczne).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	Tego typu projekty będą realizowane w ramach PI 8.8. W priorytecie tym został wskazany szeroki katalog beneficjentów: <i>wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).</i>

52.		Rozwój szkoleń w zakresie ICT dla osób starszych, promowanie znaczenia i roli technologii informacyjnych w rozwijaniu usług pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji i kształcenia ustawicznego w życiu osób starszych.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 8.5 podejmowane będą działania w zakresie organizacji szkoleń prowadzących do nabycia, podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców w regionie. Natomiast w ramach PI 8.9 działania koncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. System finansowania będzie oparty na podejściu popytowym. Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS. W ramach PI 10.3 planuje się realizację działań dla osób dorosłych, a w szczególności osób starszych i o niższych kwalifikacjach, które z własnej inicjatywy zainteresowane są zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia ogólnego lub kompetencji kluczowych i kwalifikacji zawodowych, zgodnych z zapotrzebowaniem na rynku pracy, w tym m.in. z zakresu TIK. Należy mieć jednak na uwadze, że w ramach PI 10.3 działania dotyczące kształcenia ustawicznego, co do zasady realizowane będą w oparciu o mechanizm popytowy powinny wynikać z realnych i rzeczywistych potrzeb odbiorców wsparcia.
53.		Poszerzanie zakresu oraz poprawa jakości i adekwatności oferty placówek oświatowych (takich jak CKP, CKU, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, instytucje szkoleniowe) w rozwoju kształcenia ustawicznego osób w wieku 40+.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020. Uwaga do wykorzystania na dalszym etapie prac	W ramach RPO WL, jako grupę o priorytetowym znaczeniu w ramach PI 10.3 wskazano osoby starsze i o niższych kwalifikacjach. Doprecyzowanie, czy wsparcie będzie dotyczyło osób w wieku 40+, czy innej grupy wiekowej, zostanie uwzględnione w pracach nad Uszczegółowieniem Programu. Należy mieć jednak na uwadze, że w ramach PI 10.3 działania dotyczące kształcenia ustawicznego, co do zasady realizowane będą w oparciu o mechanizm popytowy - powinny wynikać z realnych i rzeczywistych potrzeb odbiorców wsparcia. Przede wszystkim wspierane więc będą osoby, a nie m.in. instytucje szkoleniowe. Przewiduje się jednak wsparcie działalności centrów kształcenia

				zawodowego i ustawicznego, do których zadań należeć będzie m.in. prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych, czy świadczenie usług z zakresu poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej.
54.		<p>Wsparcie starszych pracowników w miejscu pracy</p> <p>Poprawa produktywności starszych pracowników poprzez finansowanie szkoleń, kursów zawodowych oraz innych instrumentów aktywnej polityki rynku pracy podnoszących i aktualizujących kwalifikacje starszych pracowników oraz pozwalających na lepsze dostosowanie kompetencji osób starszych do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy.</p>	Uwaga uwzględniona	
55.		Wspieranie MŚP w opracowywaniu oraz wdrażaniu strategii i programów zarządzania wiekiem, poszerzanie wiedzy i umiejętności kadry zarządzającej przedsiębiorstw i specjalistów ds. zasobów ludzkich w zakresie tych strategii.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	<p>W ramach PI 8.9 interwencja zakłada m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. <p><i>Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 2) wsparcie obejmować będzie wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem.
56.		Promowanie przykładów dobrych praktyk i pozytywnych doświadczeń w zakresie zatrudniania osób w wieku 50+.	Uwaga nieuwzględniona	Na poziomie regionu nie będą prowadzone działania promocyjne w tym zakresie.
57.		Wsparcie przedsiębiorców w identyfikacji i wdrożeniu instrumentów, mających na celu utrzymanie starszych pracowników w ich miejscach pracy, a	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-	W ramach PI 8.9 działania koncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/ kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych,

		także wydłużenie ich aktywności zawodowej.	2020	szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. System finansowania będzie oparty na podejściu popytowym. Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS. W ramach PI 8.10 realizowane będą m.in. na rzecz osób starszych min. programy profilaktyczne, programy rehabilitacji medycznej ułatwiających powroty do pracy, programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące ich do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia.
58.		Wprowadzenie systemu finansowania pracodawcy przerw w zatrudnieniu ¹ , spowodowanych udziałem pracowników w szkoleniu.	Uwaga nieuwzględniona	Działania w tym zakresie nie będą realizowane w ramach RPO WL 2014-2020. W ramach PI 8.9 działania koncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw sektora MŚP. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm sektora MMŚP. System finansowania będzie oparty na podejściu popytowym zintegrowanym z krajowym Rejestrem Usług Rozwojowych oraz docelowo spójnym z opracowaną Polską Ramą Kwalifikacji. Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane ze środków EFS.
59.		Promowanie znaczenia współpracy międzypokoleniowej, a także finansowanie rozwoju systemu mentorskiego w przedsiębiorstwach poprzez upowszechnianie idei „inter-	Uwaga częściowo uwzględniona	Na poziomie regionu nie będą prowadzone działania promocyjne w tym zakresie. Nie są planowane działania polegające na obligowaniu pracodawców do zatrudniania „mentorów”. Natomiast system mentorski jest możliwy np. w przypadku działań polegających na udzieleniu pomocy uczestnikowi szkolenia w

¹ Takie wsparcie nie jest planowane w ramach EFS, natomiast pracodawcy mogą wносить wkład prywatny w formie wynagrodzenia pracowników biorących udział w projekcie za czas odpowiadający udziałowi w szkoleniu.

		mentoringu” i „wolontariatu kompetencji”. System mentorski powinien polegać na tworzeniu relacji zawodowych typu „uczeń-mistrz” (uwzględniając konkretne wymagania w zakresie pracy w danej branży lub sektorze). Wprowadzenie obowiązku zatrudniania przez pracodawców „mentorów” – osób w wieku 50+, które przepracowały w danym miejscu pracy określony czas i szkolą / doradzają nowo zatrudnianym pracownikom (za dodatkowym wynagrodzeniem).		uzyskaniu doświadczenia w postaci praktyk zawodowych u pracodawcy w ramach PI 8.5.
60.		Realizacja projektów badawczo-wdrożeniowych, dotyczących opracowywania sposobów poprawy warunków pracy, organizacji pracy (w tym lepszego i bardziej skutecznego wykorzystywania elastycznych form zatrudnienia i czasu pracy, zarządzania w miejscu pracy (w tym zarządzania wiekiem), trafnego rozpoznania przez pracodawców kompetencji starszych pracowników.	Uwaga częściowo uwzględniona	<p>W ramach RPO WL 2014-2020 nie będą realizowane projekty badawcze w tym zakresie.</p> <p>W ramach 8.9 w POWER będzie możliwa realizacja działań budujących świadomość właścicieli i kadry zarządzającej MŚP na temat korzyści z zarządzania rozwojem (w tym zarządzanie strategicznego i zarządzania zasobami ludzkimi).</p> <p>Natomiast w ramach PI 8.9 interwencja zakłada m.in.:</p> <p>1) realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm.</p> <p><i>Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS.</i></p> <p>2) wsparcie obejmować będzie wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem.</p>
61.		Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia wśród osób starszych, w tym tworzenia	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących	W ramach PI 8.7 realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, w tym osób starszych. Wskazano, że system dotacyjny zostanie

		przedsiębiorstw społecznych.	w RPO WL 2014-2020	skoncentrowany wyłącznie na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (m.in. osobach powyżej 50 roku życia). Natomiast w PI 9.8 zakłada się kompleksowe wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych.
62.		Rozwój sieci / partnerstw przedsiębiorstw, organizacji pracodawców, samorządów i administracji rządowej, na szczeblu krajowym, regionalnym lub sektorowym, a także na poziomie pojedynczych przedsiębiorstw, zawieranych w celu podwyższania kompetencji osób starszych, poprawy warunków pracy i organizacji miejsc pracy dla starszych pracowników.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	Wsparcie dla osób starszych w tym zakresie będzie realizowane w ramach PI 8.9. Interwencja zakłada m.in.: 1) realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. <i>Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS.</i> 2) wsparcie obejmować będzie wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem i personelem.

63.		<p>Rozwój działań opiekuńczych oraz zwiększenie jakości i dostępu do wczesnej edukacji</p> <p>Zwiększenie dostępu do tanich i wysokiej jakości usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 (przystępność finansowa, elastyczne godziny pracy, niewielka odległość od domu / miejsca pracy i ukierunkowanie na klienta, dostępność w czasie wakacji – przez cały rok), a także dalsze upowszechnianie i wzrost jakości edukacji przedszkolnej.</p> <p>Wsparcie finansowe usług opiekuńczych świadczonych przez nianie / opiekunki do dzieci – częściowe dofinansowanie do ich zatrudniania przez gminy na początkowym etapie, a następnie stworzenie standardu tego typu usług opiekuńczych (w tym również w zakresie przepisów BHP) i dbałość o jego przestrzeganie.</p>	<p>Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020</p>	<p>W ramach PI 8.8 realizowany będzie katalog działań ukierunkowanych na zapewnienie równych szans płci oraz wsparcie godzenia życia zawodowego i prywatnego poprzez opiekę nad dziećmi do lat 3, jak również upowszechnianie elastycznych form zatrudnienia. Natomiast w ramach PI 10.1 realizowane będą działania w zakresie edukacji przedszkolnej.</p>
64.		<p>Wykorzystanie istniejącej infrastruktury społecznej jako materialnej bazy do tworzenia instytucji opiekuńczych dla dzieci (klubów dziecięcych), przedszkoli, a także premiowanie w konkursach organizowanych w ramach programów współfinansowanych z EFS wykorzystania w tego typu projektach istniejącej już infrastruktury społecznej, edukacyjnej, zdrowotnej, np.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p>	<p>W ramach działań przewidzianych do wsparcia w ramach PI 10.4 w zakresie poprawy dostępności do edukacji przedszkolnej na obszarach deficytowych podejmowane będą działania związane z adaptacją, rozbudową i modernizacją obiektów na potrzeby prowadzenia ww. działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym oraz zakupem niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia (z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych). Wsparcie kierowane będzie na projekty zakładające wykorzystanie istniejącej bazy lokalowej. W wyjątkowych sytuacjach, w przypadku braku możliwości adaptacji istniejących</p>

		opuszczonych budynków (pustostanów).		budynków możliwa będzie budowa nowych obiektów lub rozbudowa istniejących związanych bezpośrednio z prowadzeniem działalności edukacyjnej w deficytowych obszarach.
65.		<p>Rozwój przedsiębiorczości osób starszych</p> <p>Budowanie świadomości i promowanie korzyści płynących z przedsiębiorczości osób starszych dla ogółu społeczeństwa i aktywnie wspieranie firm, które tworzą starsi przedsiębiorcy, poprzez zapewnienie systemu szkoleń w zakresie uzupełniania wiedzy i rozwijania umiejętności przedsiębiorczych.</p>	<p>Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020</p>	<p>W ramach PI 8.7 realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, w tym osób starszych. Interwencja polegać będzie m.in. na dostarczeniu wsparcia w postaci szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do rozpoczęcia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Dodatkowo, do odbiorców wsparcia skierowane będą usługi doradcze, przygotowujące do samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej.</p>
66.		<p>Zapewnianie starszym przedsiębiorcom dostępu do systemu finansowego, przyjmując zasadę, że pewne grupy starszych przedsiębiorców (np. ci dopiero rozpoczynający działalność, będący wcześniej osobami bezrobotnymi) mogą potrzebować wsparcia dotacyjnego, podczas gdy inni nie potrzebują dotacji, a raczej finansowania zwrotnego.</p>	<p>Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020</p>	<p>W ramach PI 8.7 wskazano, że system dotacyjny zostanie skoncentrowany wyłącznie na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (m.in. osobach niepełnosprawnych, osobach długotrwale bezrobotnych, kobietach, osobach powyżej 50 roku życia). Pozostałe grupy docelowe (m.in. osoby młode, osoby pracujące, osoby mające już wcześniejsze doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej) zostaną objęte systemem instrumentów zwrotnych m.in. pożyczkami.</p>
67.		<p>Zachęcanie osób starszych do odegrania większej roli w promocji przedsiębiorczości w charakterze mentorów lub „aniołów” biznesu.</p> <p>Przegląd systemu podatkowego i systemu zabezpieczenia społecznego pod kątem występowania norm</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p>	<p>W ramach PI 8.7 wsparcie zostanie ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości rozumianej jako zakładanie, prowadzenie i rozwijanie własnej działalności przez odbiorców wsparcia, jak również zwiększenie przeżywalności nowopowstałych przedsiębiorstw. Grupę docelową ww. działań stanowią m.in. osoby starsze planujące rozpocząć własną działalność gospodarczą.</p>

		prawnych zniechęcających do prowadzenia przedsiębiorstw przez osoby starsze, a następnie odpowiednie zmiany w prawie.		
68.		Stworzenie systemu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorstw społecznych, poprzez zapewnienie trwałego finansowania podmiotów ekonomii społecznej, świadczenia usług w zakresie rozwoju działalności w ramach gospodarki społecznej oraz wsparcia w zakresie dostępu tego typu podmiotów do rynku.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 3.3 przewidziano wsparcie inwestycyjne dla podmiotów ekonomii społecznej. W ramach PI 9.8 przewidziano finansowanie usług wsparcia na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Zakłada się kompleksowe działania na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych, w tym podmiotów o charakterze reintegracyjnym oraz wsparcie tworzenia miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej.
69.		Rozwój usług opiekuńczych i związanych z ochroną zdrowia skierowanych do osób starszych Rozwijanie klastrów i sieci usług zdrowotnych oraz usług telemedycyny (e-medycyny).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	Działania związane z rozwojem elektronicznych usług publicznych w zakresie m.in. ochrony zdrowia będą wspierane w ramach Osi Priorytetowej 2 PI 2.3 RPO WL 2014-2020 dodatkowo w ramach 3 Osi Priorytetowej klastry i inicjatywy klastrowe wskazane są jako typy beneficjentów uprawnionych do aplikowania. Jednakże należy podkreślić, że jedyna preferencja dla beneficjentów wsparcia związana jest z obszarami określonymi w Regionalnej Strategii Innowacji.
70.		Poprawa dostępu do usług opiekuńczych na rzecz osób starszych, zwłaszcza usług w zakresie opieki długoterminowej. Wsparcie na rzecz przygotowania i rozwijania polityki kadrowej oraz wprowadzania nowych form świadczenia usług społecznych, a także wsparcie dla nowych przedsiębiorstw społecznych działających na tym polu (dotacje i pożyczki).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 9.7 przewidziano świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych oraz usług zdrowotnych, w tym głównie dla osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnych oraz wsparcie procesu deinstytucjonalizacji usług. Działania w w/w zakresie wspomagane będą z poziomu krajowego w ramach programu POWER, który systemowo wspierać będzie działania na rzecz deinstytucjonalizacji oraz rozwoju alternatywnych form opieki.

71.		Rozwój usług dla osób starszych zarówno w ich domach, jak i w wyspecjalizowanych placówkach. Forma świadczenia usług w zakresie opieki powinna uwzględniać w szczególnym stopniu takie kryteria jak elastyczność i dostępność finansowa (ośrodki opieki dziennej, usługi świadczone w domach pacjentów, itd.).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 9.7 nacisk zostanie położony na rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy. Zakłada się zwiększenie liczby placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, liczby miejsc w tych placówkach, a w konsekwencji zwiększenie liczby osób objętych pomocą oraz liczby świadczonych usług opiekuńczych.
72.		Rozwijanie instytucjonalnych form opieki nad osobami starszymi, w tym poprzez rozwój sektora ekonomii społecznej i instytucjonalnego wsparcia wolontariatu.	Uwaga częściowo uwzględniona	W ramach PI 9.7 zaplanowano świadczenie usług społecznych oraz usług zdrowotnych, w szczególności na rzecz osób starszych, nie mniej jednak zgodnie z przyjętą logiką interwencji nacisk zostanie położony na wsparcie procesu deinstytucjonalizacji tych usług. Niezależnie od powyższego w PI 9.8 przewidziano kompleksowe działania na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie.
73.		Poprawa dostępu do diagnostyki medycznej, a także bardziej skuteczne zapobieganie najważniejszym chorobom zawodowym, cywilizacyjnym oraz związanym z wiekiem.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	<p>W ramach PI 8.10 prowadzona będzie kompleksowa i specjalistyczna diagnostyka, zwłaszcza w odniesieniu do chorób o największym wpływie na przerywanie aktywności zawodowej. Podejmowane działania wynikać będą głównie z określonych przez ministra właściwego ds. zdrowia wytycznych w dokumencie <i>Policy Paper</i> dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020.</p> <p>Realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz wsparcia zatrudnienia i wydłużenia aktywności osób w wieku produkcyjnym m.in.: opracowywanie oraz wdrażanie programów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - programów profilaktycznych dotyczących chorób, będących istotnym problemem zdrowotnym zarówno na poziomie krajowym, jak i regionu, - zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych, w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego.

74.		Szkolenie personelu medycznego, służb ratownictwa medycznego i pielęgniarek pod kątem problemów zdrowotnych związanych z wiekiem	Uwaga nieuwzględniona	Wsparcie w tym zakresie realizowane będzie z poziomu krajowego w ramach programu POWER.
75.		Ogólnokrajowe programy diagnozowania określonych chorób związanych z wiekiem.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 8.10 interwencja w znacznym zakresie będzie ukierunkowana na opracowywanie oraz wdrażanie programów profilaktycznych dotyczących chorób, będących istotnym problemem zdrowotnym zarówno na poziomie krajowym, jak i regionu. Z poziomu kraju działania będą ukierunkowane na rozwój profilaktyki nowotworowej w kierunku wykrywania raka jelita grubego, szyjki macicy i raka piersi.
76.		Szkolenia i rozwój umiejętności nieformalnych opiekunów osób starszych	Uwaga częściowo uwzględniona	Wsparcie w tym zakresie, co do zasady realizowane będzie z poziomu krajowego w ramach programu POWER. W RPO WL przewidziano komplementarne działania wspierające podnoszenie jakości usług społecznych użyteczności publicznej świadczonych w ramach PI 9.7, w tym m.in. poprzez szkolenia i przekwalifikowania dla osób świadczących usługi.
77.		Szkolenia z zakresu użytkowania sprzętu gospodarstwa domowego wykorzystującego wysokiej jakości rozwiązania technologiczne, dostosowane do potrzeb osób starszych (wspieranie i zachęcanie organizacji pozarządowych do rozwoju odpowiednich programów / inicjatyw).	Uwaga nieuwzględniona	W ramach 8.5 podejmowane będą działania w zakresie organizacji szkoleń prowadzących do nabycia, podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami pracodawców w regionie. Natomiast w ramach PI 8.9 działania koncentrują się na wspieraniu rozwoju kompetencji/ kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw. Interwencja zakłada realizację wsparcia w postaci usług rozwojowych (m.in. analiz potrzeb szkoleniowych, szkoleń, doradztwa) adekwatnych do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm. System finansowania będzie oparty na podejściu popytowym. Odbiorca wsparcia tj. przedsiębiorca samodzielnie zdecyduje o wyborze usługi rozwojowej, której koszty następnie częściowo będą refundowane z środków EFS.

78.		Realizacja projektów partnerskich samorządów oraz partnerów społecznych i organizacji pozarządowych, dotyczących wdrażania profilaktyki zdrowotnej w miejscu pracy (regularnych badań stanu zdrowia).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 8.10 wskazano szeroki katalog beneficjenci: <i>wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności podmioty posiadające potencjał do opracowania i/lub wdrożenia programów zdrowotnych (m.in. profilaktycznych, rehabilitacji medycznej).</i>
79.		Rozwój programów sportowo-rekreacyjnych i w zakresie poprawy stanu zdrowia realizowanych w przedsiębiorstwach, skierowanych do starszych pracowników.	Uwaga nieuwzględniona	W ramach PI 8.10 realizowany będzie szeroki katalog działań na rzecz wsparcia zatrudnienia i wydłużenia aktywności osób należących do grupy docelowej, w tym osób starszych. Interwencja w znacznym zakresie będzie ukierunkowana na opracowywanie oraz wdrażanie programów profilaktycznych dotyczących chorób, będących istotnym problemem zdrowotnym zarówno na poziomie krajowym, jak i regionu.
80.		Zarządzanie przemianami demograficznymi na poziomie lokalnym Zwiększenie mobilności przestrzennej i zawodowej ludności oraz promocja działań na rzecz przyciągania i osiedlenia się nowych imigrantów jako głównego źródła kompensowania zbyt niskiej liczby urodzeń - w perspektywie długoterminowej.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020 – dot. mobilności przestrzennej i zawodowej ludności Uwaga nie uwzględniona dot. promocji działań na rzecz przyciągania i osiedlenia się nowych imigrantów	W ramach 8.5 interwencja polegać będzie na wspieraniu mobilności zawodowej, w tym w wymiarze mobilności geograficznej z wykorzystaniem m.in. działań sieci EURES (związanych z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców). Natomiast promocja działań na rzecz przyciągania i osiedlenia się nowych imigrantów nie będzie realizowana w RPO WL 2014-2020. Działania w tym zakresie będą realizowane w ramach POWER.
81.		Projekty i inicjatywy JST ukierunkowane na poprawę jakości życia na poziomie lokalnym poprzez wdrażanie następujących działań: poprawa	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-	Projekty i inicjatywy wymienione w uwadze będą wspierane w ramach PI 3.1, 3.2, PI 7,2, PI 7.4 ,PI 8.5, PI 8.7.

		dostępności transportowej, promocja idei społeczności lokalnej przyjaznej rodzinie, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (MŚP) oraz sektora badań i innowacji, tworzenie nowych miejsc pracy.	2020	
82.		Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego i rozwój mieszkalnictwa na poziomie lokalnym uwzględniającego aktualne trendy demograficzne, dbałość o funkcjonalność przestrzeni publicznej w rozwoju polityki miejskiej (np. uwzględnienie zasad uniwersalnego planowania, zapewnienie w przestrzeni miejskiej miejsca do rekreacji, wypoczynku i spędzania czasu wolnego), tworzenie środowiska społeczno-przestrzennego sprzyjającego osiągnięciu większej spójności społecznej, mobilności społecznej, a także bezpiecznego i przyjaznego dla osób starszych.	Uwaga nieuwzględniona	Należy zauważyć, że IZ nie bierze udziału w tworzeniu planów zagospodarowania przestrzennego. Zasady te leżą w gestii właściwych JST w oparciu o zapisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a zakres wsparcia nie obejmuje finansowania dokumentów planistycznych na obszarze danej jednostki administracyjnej. W związku z tym uwaga nie może być uwzględniona w zapisach programu. W ramach PI 9.7 przewidziano realizację usług z zakresu mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego i treningowego.
83.		Prowadzenie analiz zapotrzebowania na usługi publiczne na poziomie lokalnym, procesów planowania świadczeń, poprawy jakości tych usług i ich dostosowanie do potrzeb społeczności lokalnych, a także opracowanie i udostępnienie narzędzi informatycznych, które będą wspomagać proces planowania usług społecznych na podstawie lokalnych	Uwaga częściowo uwzględniona	Postulat dotyczy rozwiązań o charakterze systemowym. Pewne działania w tym zakresie zostały przewidziane do realizacji z poziomu krajowego w ramach programu POWER. Na poziomie regionalnym monitorowanie w tym zakresie prowadzone jest w oparciu o założenia statystyki publicznej, w tym w szczególności w ramach zadań ustawowych różnych instytucji publicznych. W kontekście postulowanego zakresu badań i analiz istotne jest narzędzie do sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej, wykorzystywane przez jednostki pomocy społecznej. Niezależnie od powyższego w ramach RPO WL 2014-2020 w PI 9.8

		prognoz demograficznych i badania potrzeb społeczności lokalnej.		uwzględniono aspekt koordynacji oraz kompleksowego monitorowania ubóstwa i wykluczenia społecznego, usług społecznych użyteczności publicznej oraz ekonomii społecznej w regionie.
84.		<p>Rozwój usług i instrumentów rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej starszych pracowników</p> <p>Opracowywanie prognoz zapotrzebowania na określone umiejętności w przyszłości, ze względu na postępujące starzenie się ludności.</p>	Uwaga nieuwzględniona	W ramach RPO WL 2014-2020 nie będą prowadzone działania w tym zakresie. Działania w zakresie monitorowania potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji rynku pracy będą realizowane w ramach PI 10.3 w POWER.
85.		Projekty mające na celu subsydiowanie (dofinansowanie) miejsc pracy w formie telepracy, a także pracy „na żądanie” w administracji publicznej (projekty pilotażowe) dla rodziców wracających na rynek pracy po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego.	Uwaga częściowo uwzględniona	<p>W ramach PI 8.8 interwencja przewiduje wdrożenie elastycznych form zatrudnienia m.in. telepracę, elastyczne godziny pracy, które umożliwią godzenie życia zawodowego i prywatnego. Wsparcie w tym zakresie będzie polegało m.in. na stosowaniu systemu zachęt dla pracodawców w postaci grantów przeznaczonych na zatrudnianie osób, które powracają na rynek pracy po okresie opieki nad dzieckiem do lat 3. Planowane jest też wsparcie na rzecz grupy docelowej w formie subsydiowanego zatrudnienia w ramach np. telepracy.</p> <p>W ramach RPO WL 2014-2020 nie przewiduje się pracy „na żądanie” w administracji publicznej (projekty pilotażowe).</p>
86.		Subsydiowane „pakiety wsparcia” dla powracających matek - opłacanie przez pewien czas składek pracowniczych (ewentualnie mniejsze składki przez okres np. pół roku po powrocie do pracy), wprowadzenie obowiązkowych szkoleń zawodowych aktualizujących kwalifikacje matek powracających po urlopach rodzicielskich, finansowane przez pracodawcę.	Uwaga częściowo uwzględniona	W ramach PI 8.8 interwencja przewiduje wdrożenie elastycznych form zatrudnienia m.in. telepracę, elastyczne godziny pracy, które umożliwią godzenie życia zawodowego i prywatnego. Wsparcie w tym zakresie będzie polegało m.in. na stosowaniu systemu zachęt dla pracodawców w postaci grantów przeznaczonych na zatrudnianie osób, które powracają na rynek pracy po okresie opieki nad dzieckiem do lat 3. Planowane jest też wsparcie na rzecz grupy docelowej w formie subsydiowanego zatrudnienia. Doprecyzowanie form wsparcia zostanie przedstawione na późniejszym etapie – w Uszczegółowieniu.

				W ramach priorytetu nie jest możliwa aktywizacja zawodowa na rzecz grupy docelowej.
87.		Zmiana postaw społecznych (poprzez szkolenia, doradztwo zawodowe, coaching, działania promocyjne, wydawanie publikacji), dotyczących przywiązania pracowników do danego miejsca pracy – zwiększenie / promocja mobilności zawodowej osób młodych i starszych.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach 8.5 interwencja polegać będzie na wspieraniu mobilności zawodowej, w tym w wymiarze mobilności geograficznej z wykorzystaniem m.in. działań sieci EURES (związanych z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców).
88.		Promocja elastycznych form zatrudnienia, takich jak „job-sharing”, „job-rotation”, „telepraca”, praca tymczasowa (tzw. leasing pracowniczy), praca „na wezwanie”, umowy na czas wykonywania określonej pracy, zatrudnianie w niepełnym wymiarze czasu pracy, pozwalających na łączenie pracy i opieki nad osobami zależnymi (dziećmi, osobami starszymi, przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi).	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	W ramach PI 8.8 interwencja przewiduje wdrożenie elastycznych form zatrudnienia na rzecz odbiorców wsparcia m.in. telepracę, elastyczne godziny pracy, które umożliwią godzenie życia zawodowego i prywatnego. Wsparcie w tym zakresie będzie polegało m.in. na stosowaniu systemu zachęt dla pracodawców w postaci grantów przeznaczonych na zatrudnianie osób, które powracają na rynek pracy po okresie opieki nad dzieckiem do lat 3. Planowane jest też wsparcie na rzecz grupy docelowej w formie subsydiowanego zatrudnienia. Natomiast opieka nad osobami zależnymi będzie wspierana jako usługa opiekuńcza w ramach PI 9.7. Doprecyzowanie form wsparcia zostanie przedstawione na późniejszym etapie w Uszczegółowieniu.
89.	Minister Środowiska pismo z dn. 22.11.2013 r.	ROZDZIAŁ 1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ s.9 Należy stosować właściwą nomenklaturę w zakresie gospodarki odpadami oraz skorygować tekst pod	Uwaga nieuwzględniona	Wskazany fragment tekstu został usunięty z rozdziału 1. Aktualny opis statystyczny dot. gospodarki odpadami znajduje się w Aneksie diagnostycznym do RPO WL na lata 2014-2020.

	<p>względem redakcyjnym: "Do 2013r. liczba mieszkańców województwa lubelskiego objętych system selektywnej zbiórki odpadów utrzymywała się na niskim poziomie. Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów w roku 2011 wyniósł 9,3%, podczas gdy w kraju 10%. Objęcie od lipca 2013r. wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania i selekcji odpadów komunalnych spowoduje zmniejszenie a w dłuższej perspektywie całkowite wyeliminowanie negatywnych zachowań mieszkańców, jak np. spalanie śmieci. Niestety, powolne zmiany w kierunkach unieszkodliwiania odpadów powodują, że wciąż zbyt duża ilość odpadów trafia na składowiska zamiast do sortowni a następnie do odzysku, recyklingu, współspalania czy kompostowania. W roku 2011 udział odpadów składowanych w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w województwie wyniósł 34,3% podczas gdy w Polsce 21,5%. Z kolei udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w województwie wyniósł 60,8% podczas gdy w kraju 71,8%.</p>		
90.	<p>s. 8 Oś priorytetowa 3 Konkurencyjność</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>	

		<p>przedsiębiorstw, Poszanowanie energii, akapit 1, proponuje się zdanie: "Zwiększenie wykorzystania OZE oraz poprawa efektywności energetycznej budynków są ważnymi krokami na drodze zmniejszenia wykorzystania źródeł konwencjonalnych, a przez to ograniczenia emisji gazów cieplarnianych."</p> <p>uzupełnić w następujący sposób: "Zwiększenie wykorzystania OZE oraz poprawa efektywności energetycznej budynków są ważnymi krokami na drodze zmniejszenia wykorzystania źródeł konwencjonalnych, a przez to ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz innych zanieczyszczeń powietrza."</p>		
91.		<p>s. 8 W opisanych działaniach należy dopisać brakujące elementy:</p> <p>działania promujących efektywność energetyczną i wykorzystanie OZE</p> <p>działania edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu</p> <p>zapis odnoszący się do konieczności prowadzenia działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Uwaga nieuwzględniona</p>	<p>Zgodnie z obowiązującymi zapisami linii demarkacyjnej, działania te finansowane będą z poziomu krajowego.</p> <p>Zapis zbyt szczegółowy na uwzględnienie w rozdz. 1 Nie ma możliwości zamieszczenia wyczerpującej i szczegółowej informacji w rozdziale 1 RPO ze względu na obowiązujący wzór</p>

		<p>prawidłowego postępowania z odpadami</p> <p>zapis przewidujący prowadzenie działań promujących transport miejski</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>	<p>programu zawierający limity znaków w danym rozdziale. Opis znajduje się przy opisie celu priorytetu.</p>
92.		<p>s. 9 W przedmiotowym rozdziale przy okazji opisywania problemów oraz interwencji RPO województwa lubelskiego 2014-2020 brakuje diagnozy w zakresie stanu jakości powietrza, proponuje się dodanie stosownej części.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>	<p>Uwaga uwzględniona w aneksie diagnostycznym.</p>
93.		<p>s. 10 w podtytule jest bioróżnorodność, powinna być różnorodność biologiczna</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>	
94.		<p>s. 10 należy skorygować powierzchnię obszarów Natura 2000 w woj. lubelskim: poprawne dane to 23 ostoje ptasie o łącznej powierzchni 335 843,9 ha, co stanowi 13,3% powierzchni województwa oraz 99 obszarów siedliskowych o powierzchni 176 893,4 ha, co stanowi 7,04 % powierzchni województwa</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p>	<p>IZ RPO ma na uwadze spójność dokumentów RPO, dlatego Aneks diagnostyczny powołuje się na dane zaczerpnięte z „Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020” zaś zawarte w niej materiały dotyczące obszarów chronionych pochodzą z dokumentów i danych publikowanych przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska oraz Główny Urząd Statystyczny.</p>
95.		<p>Zdanie: Kompleksowy system walorów przyrodniczych województwa przedstawia Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET-PL, będąca częścią Europejskiej Sieci Ekologicznej – ECONET. Zastąpić:</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>	<p>Uwaga uwzględniona w aneksie diagnostycznym. Zaktualizowano zapisy dotyczące walorów przyrodniczych województwa.</p>

		Region ma bogate zasoby przyrodnicze. Na jego obszarze znajdują się dwa parki narodowe (Poleski PN, Roztoczański PN) oraz 17 parków krajobrazowych		
96.		s.78 w zdaniu: "Wsparcie będą mogły uzyskać również operacje dotyczące ochrony ex situ oraz in situ gatunków o zagrożonych pulach genowych oraz gatunków chronionych..." usunąć fragment: "gatunków o zagrożonych pulach genowych oraz"	Uwaga uwzględniona	
97.		s. 11 Planowana w RPO WL 2014 2020 interwencja w zakresie ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej skoncentrowana będzie na działaniach służących edukacji ekologicznej, podniesieniu standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, działalności związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (ochrona in situ, ex-situ, inwentaryzacja, tworzenie planów zarządzania itp.), usuwaniu gatunków inwazyjnych. Wsparcie będzie także dotyczyło działań z zakresu zielonej infrastruktury, w tym korytarzy ekologicznych. Ponadto wspierane będą projekty dotyczące działań wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze.	Uwaga częściowo uwzględniona	Zapis zbyt szczegółowy na uwzględnienie w rozdz. 1 (rozdz. 1 zawiera zapis dotyczący przywracania i zachowania ciągłości korytarzy ekologicznych oraz zachowania różnorodności biologicznej)

98.		s. 15 Po fragmencie: Celem wyrównania dostępu do dobrej jakości edukacji oraz przeciwdziałaniu rozwarstwieniu społecznemu w szkołach i placówkach oświatowych, interwencja RPO WL 2014-2020 będzie wspierać jednostki systemu oświaty w m. in. (...) proponujemy dodać: wprowadzeniu edukacji dla zrównoważonego rozwoju	Uwaga do wykorzystania na etapie prac nad Uszczegółowieniem Programu	
99.		s. 18 Tabela 1: Syntetyczny przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i Priorytetów Inwestycyjnych, CT4, PI 4.3 , konieczne jest dodanie do uzasadnienia pkt 3 w brzmieniu: "Zwieszenie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym przyczyni się do osiągnięcia celów określonych w dyrektywie 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy"	Uwag częściowo uwzględniona	IZ stoi na stanowisku, iż przywołanie zapisów Strategii Europa 2020, która odnosi się do kwestii redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza, jednoznacznie wskazuje, że realizacja PI 4.3 będzie miała pozytywny wpływ na osiągnięcie celów Dyrektywy 2008/50/WE.
100.		s.19-20 Tabela 1: Syntetyczny przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i Priorytetów Inwestycyjnych, CT4, PI 4.5 , konieczne jest dodanie do uzasadnienia pkt 3 w brzmieniu: "Wsparcie zrównoważonego transportu miejskiego przyczyni się do osiągnięcia celów określonych w dyrektywie 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze"	Uwag uwzględniona	

		dla Europy"		
101.		s. 21 Tabela 1: Syntetyczny przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i Priorytetów Inwestycyjnych, CT6, PI 6.5 , konieczne jest dodanie do uzasadnienia pkt 3 w brzmieniu: "Poprawa stanu jakości powietrza na obszarach miejskich poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń".	Uwag nieuwzględniona	Projekt RPO nie przewiduje realizacji PI 6.5.
102.		s. 20 Należy skorygować tekst: "Konieczna jest kontynuacja działań ukierunkowanych na stopniowe przechodzenie z systemu polegającego na składowaniu odpadów komunalnych na system wspierający przetworzenie i odzysk surowców i energetyczne wykorzystanie odpadów w zgodzie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2017, w tym także odpowiedniego gospodarowania i postępowania z odpadami niebezpiecznymi." Powinno być: "Konieczna jest kontynuacja działań ukierunkowanych na stopniowe przechodzenie z systemu polegającego na składowaniu odpadów komunalnych na system wspierający selektywne zbierania odpadów komunalnych i ich recykling oraz odzysk energii z odpadów, a także odpowiednie przetwarzanie odpadów	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014- 2020	Zapis znajduje się na stronie 65 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.

		niebezpiecznych."		
103.		1.2 Rozkład środków finansowych, Tabela nr 2 Ogólny zarys strategii inwestycyjnej programu, Oś 6, PI 4.5, określony cel - proponujemy dodanie do celu: "ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń" słowa: powietrza.	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	Zapis znajduje się na stronie 58 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.
104.		s. 32 1.2 Rozkład środków finansowych, Tabela nr 2 Ogólny zarys strategii inwestycyjnej programu, Oś 6, PI 4.5, proponujemy zmianę programowego wskaźnika rezultatu: "Całkowita emisja zanieczyszczeń powietrza - dwutlenek siarki" i dopisanie po przecinku: dwutlenek azotu oraz pyły"	Uwaga nieuwzględniona	Wprowadzono nowy wskaźnik <i>Emisja gazów cieplarnianych</i> .
105.		s. 33 wskaźnik Udział wspartych obszarów prawnie chronionych w powierzchni obszarów prawnie chronionych ogółem powinien brzmieć: Udział obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem w powierzchni obszarów cennych przyrodniczo ogółem	Uwaga nieuwzględniona	Wprowadzono nowy wskaźnik <i>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne</i> .
106.		s. 33 i 73 Poważne wątpliwości budzi takie sformułowanie celu "Stworzenie sprawnego systemu zagospodarowania odpadów w oparciu o instalacje regionalne.". Proponuje się w oparciu o uzasadnienie przeformułowanie zdania.	Uwaga nieuwzględniona	System wsparcia projektów z zakresu gospodarowania odpadami przyjęty przez IZ opiera się na wsparciu instalacji regionalnych celem dostosowania ich do RIPOK funkcjonujących na obszarze regionów wyznaczonych na podstawie ustawy z dn. 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
107.		s.34 1.2 Rozkład środków finansowych, Tabela nr 2 Ogólny zarys strategii	Uwag nieuwzględniona	Projekt RPO nie przewiduje realizacji PI 6.5.

		inwestycyjnej programu, Oś 8, PI 6.5, określony cel - proponujemy modyfikację tekstu w następujący sposób: "Ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń poprzez m.in.. przywrócenie atrakcyjności terenom zdegradowanym, przemysłowym i powojkowym oraz poprawę stanu jakości powietrza".		
108.		s.61 Oś Priorytetowa 4 Energia przyjazna środowisku Opis interwencji w ramach priorytetu, Akapit 2, Główni beneficjenci w ramach priorytetu, proponujemy dodanie dodatkowego tiret w brzmieniu: "- wspólnoty mieszkaniowe, osoby fizyczne".	Uwaga nieuwzględniona	Wspólnoty mieszkaniowe ujęte zostały jako beneficjenci P.I 4.3, w ramach którego realizowane będą działania w zakresie głębokiej termomodernizacji budynków mieszkaniowych, w skład których wchodzić mogą inwestycje dot. instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. Natomiast osoby fizyczne zgodnie z zapisami Rozporządzenia 1303/2013 art. 2 pkt 10 nie mieszczą się w katalogu beneficjentów, którymi są podmioty publiczne lub prywatne. W związku z powyższym nie ma możliwości ujęcia osób fizycznych jako beneficjentów programu
109.		s.61 Oś Priorytetowa 4 Energia przyjazna środowisku Proponujemy modyfikację tekstu jak niżej: Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii obejmuje zespół działań, w tym edukacyjno-promocyjnych, zmierzających do wzrostu produkcji energii elektrycznej i ciepła pochodzących z odnawialnych zasobów energii	Propozycja możliwa do wykorzystania na etapie tworzenia Uszczegółowienia Programu	
110.		s.63 Oś Priorytetowa 4 Energia przyjazna środowisku Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł	Propozycja możliwa do wykorzystania na etapie tworzenia Uszczegółowienia	

		<p>energii obejmuje zespół działań, w tym edukacyjno-promocyjnych, zmierzających do wzrostu produkcji energii elektrycznej i ciepła pochodzących z odnawialnych zasobów energii poprzez realizację inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu.</p>	<p>Programu</p>	
111.		<p>s. 66 Oś priorytetowa 5 Efektywność energetyczna</p> <p>Dla osiągnięcia niskiego zużycia energii pożądanego ze względu na rosnące koszty i podnoszone wymagania, nie wystarczy tylko termomodernizacja budynków realizowana w Polsce od szeregu lat, ale konieczne są jeszcze liczne inne ulepszenia techniczne w różnych dziedzinach (np. w zakresie ogrzewania, wentylacji, ewentualnego chłodzenia, przygotowania ciepłej wody i oświetlenia pomieszczeń), znacznie szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych, a także wprowadzenie zasad energooszczędnego użytkowania budynku oraz systemu monitoringu i sterowania użytkowaniem energii. Tego typu inwestycje należy wspierać</p>	<p>Propozycja możliwa do wykorzystania na etapie tworzenia Uszczegółowienia Programu</p>	

		działaniami edukacyjnymi i promocyjnymi.		
112.		s.68 Oś Priorytetowa 6 Gospodarka niskoemisyjna ostatni akapit, ostatnie zdanie wymaga przeredagowania w następujący sposób: "Działania te ... a także do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia standardów jakości powietrza."	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	Zapis znajduje się na stronie 58 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.
113.		s.68 Oś Priorytetowa 6 Gospodarka niskoemisyjna Oś Priorytetowa 6, określony cel, ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń, proponuje się przeredagować ostatnie zdanie w następujący sposób: "Rezultat zostanie zmierzony za pomocą wskaźnika - Całkowita emisja zanieczyszczeń powietrza - dwutlenek azotu, dwutlenek azotu, pyły".	Uwaga nieuwzględniona	Wprowadzono wskaźnik <i>Emisja gazów cieplarnianych</i> .
114.		s.69 Oś priorytetowa 6 Gospodarka niskoemisyjna Do tekstu: W ramach priorytetu oprócz projektów dotyczących inwestycji w tradycyjne elementy infrastruktury realizowane będą inwestycje w zakresie zarządzania informacjami, systemami operacyjnymi i logistycznymi w celu podniesienia jakości obsługi klienta w krótkim okresie, proponujemy dodanie: a także działania promujące korzystanie z	Propozycja możliwa do wykorzystania na etapie tworzenia Uszczegółowienia Programu	

		transportu zbiorowego		
115.		s.73 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów po słowie: działania proponuje się dodać: "inwestycyjne, wsparte działaniami edukacyjno-informacyjnymi," i dalej tekst jak był: będą skupione na zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska, co w konsekwencji przełoży się na objęcie wszystkich mieszkańców województwa zorganizowanym i selektywnym systemem zbiórki odpadów	Uwaga stanowi powtórzenie zapisów istniejących w RPO WL 2014-2020	Zapis znajduje się na stronie 65 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.
116.		s.121 Oś 13 Edukacja, umiejętności i kompetencje Proponuje się w tekście: "Planuje się działania w zakresie zwiększenia kompetencji cyfrowych uczniów zgodnie z ich zdiagnozowanymi potrzebami edukacyjnymi, budowania ich kompetencji w zakresie" dodanie: "edukacji dla zrównoważonego rozwoju" i usunięcie: "matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych", pozostawiając dalszy tekst bez zmian:	Uwaga nieuwzględniona	Zaproponowane w RPO WL brzmienie dot. budowania kompetencji uczniów m.in. w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych, czyli kompetencji kluczowych jest zgodne z zaleceniami MIR. Zalecenia te uwzględniają rekomendacje MEN, które jest odpowiedzialne za kierunki rozwoju edukacji w Polsce. Mimo, że działania te realizowane będą na poziomie regionalnym, muszą być one zgodne z ogólnymi założeniami krajowymi. Zaproponowane brzmienie pokazuje także priorytety w edukacji w województwie lubelskim. Niemniej jednak zrównoważony rozwój jest kwestią pierwszorzędnej wagi dla Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym. Aksjomat zrównoważonego rozwoju zakłada takie podejście do planowania i procesu decyzyjnego, które ukierunkowane jest na osiągnięcie realnego i trwałego zmniejszenia

		<p>"jako podstawy do uczenia się przez całe życie – w tym</p> <p>poprzez wyposażenie funkcjonujących laboratoriów w nowoczesne narzędzia do</p> <p>nauczania przyrody, biologii, chemii i fizyki.</p>		<p>różnic społecznych i ekonomicznych, jak również ochronę środowiska naturalnego. IZ uważa zatem zrównoważony rozwój za podstawową zasadę leżącą u podstaw funkcjonowania Programu. Uwzględniając powyższe, projekty współfinansowane zarówno ze środków EFS, jak i EFRR winny spełniać kryteria zrównoważonego rozwoju. Kwestie zrównoważonego rozwoju zostaną uwzględnione na różnych poziomach wdrażania programu – horyzontalnie i indywidualnie dla projektów. Podejście horyzontalne będzie skupiało się na elementach związanych z zarządzaniem programem w kontekście strategicznej oceny przeprowadzonej dla programu, równości szans kobiet i mężczyzn ale także poprzez danie możliwości realizacji projektów wnioskodawcom w ramach priorytetów, które nastawione są na działania prośrodowiskowe. Zagadnienia zrównoważonego rozwoju będą uwzględniane i monitorowane na każdym etapie cyklu opracowania i realizacji projektu.</p>
117.		<p>s. 71-72 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów W rozdziale: "Opis interwencji w ramach projektu" po pierwszym akapicie kierunków interwencji proponujemy dodanie tekstu: Wsparcie uzyskają również działania z zakresu budowania bazy wiedzy na temat zmian klimatu i adaptacji do nich, działania polegające na wykorzystaniu naturalnej retencji, a także zielonej infrastruktury w ramach ochrony przeciwpowodziowej i przed suszą wszędzie tam gdzie jest to możliwe i opłacalne. Dodatkowo wsparcie otrzymają działania związane z adaptacją miast do zmian klimatu, w szczególności na podstawie wskazań lokalnych planów adaptacji do zmian</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p>	<p>Projekt RPO WL przewiduje koncentrację wsparcia na wzmocnieniu służb ratowniczych. W związku z powyższym nie przewiduje się znaczącego wsparcia na proponowane działania.</p>

		klimatu.		
118.		s.71 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów jest: bioróżnorodność, powinno być: różnorodność biologiczna	Uwaga uwzględniona	
119.		s.71 pkt. Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Alokacja na priorytet w części: Określony cel priorytetu - do zdania „Uzupełnieniem działań administracyjno-prawnych powinny być zabiegi techniczne zmierzające do rozbudowy infrastruktury przeciwpowodziowej i modernizacji już istniejących obiektów” proponujemy dopisać: w tym szczególnie budowli hydrotechnicznych na głównych rzekach (Wisła, Bug, Wieprz), mających bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo ludzi i ich mienia	Uwaga nieuwzględniona	Zgodnie z demarkacją pomiędzy programami operacyjnymi tego typu działania mogą być realizowane na poziomie krajowym.
120.		s.71-72 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów pkt. Alokacja na priorytet w części: Określony cel priorytetu - po zdaniu „Znaczący zakres prac mających na celu utrzymanie infrastruktury służącej gospodarowaniu wodami, w tym ochronie przeciwpowodziowej i ochronie przed suszą ujęto w Programie małej retencji województwa lubelskiego oraz w Programie gospodarki wodnej województwa lubelskiego”	Uwaga nieuwzględniona	Z uwagi na koncentrację wsparcia na wzmocnieniu służb ratowniczych

		proponujemy dopisać: Działania z zakresu ochrony przed powodzią określone zostaną na podstawie map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym		
121.		s. 72 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów pkt. Alokacja na priorytet w części: Określony cel priorytetu - do zdania „Rzeczywisty stan zagrożenia powodzią jak i suszą zależny jest od stanu infrastruktury, w związku z powyższym tak istotna jest prawidłowa eksploatacja istniejących urządzeń, a w miejscach widocznych braków infrastruktury konieczne szybki uzupełnienie” proponujemy dopisać: dotyczy to szczególnie budowli hydrotechnicznych na rzece Wiśle	Uwaga nieuwzględniona	Główny nacisk w ramach PI 5.2 został położony na wzmocnienie służb ratowniczych w związku z tym nie ma konieczności uzupełniania opisu PI o elementy, które nie będą podlegały wsparciu z uwagi na realizację na poziomie krajowym.
122.		s.72 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów pkt. Alokacja na priorytet w części: Opis interwencji w ramach priorytetu - do zdania: „Realizacja projektów infrastrukturalnych, w tym w ramach tzw. małej retencji będzie możliwa pod warunkiem spełnienia wymogów wynikających z Prawa wodnego oraz dyrektyw	Uwaga nieuwzględniona	W zakresie gospodarowania wodami najważniejszym aktem prawnym jest RDW w związku z powyższym działania dotyczące bardzo wąskiego zakresu wsparcia inwestycji w tym obszarze będą w głównej mierze realizowały zapisy tejże dyrektywy.

		unijnych, w szczególności dyrektywy o ocenach oddziaływania na środowisko, dyrektywy siedliskowej i Ramowej Dyrektywy Wodnej” proponujemy dopisać: oraz Dyrektywy Powodziowej		
123.		s.73 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Należy stosować właściwą nazwę Krajowego planu gospodarki odpadami 2014	Uwaga uwzględniona	
124.		s.73 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Korekta stosowanej nomenklatury - zamiast "odpady biodegradowalne" - powinno być "odpady ulegające biodegradacji".	Uwaga nieuwzględniona	Przedmiotowe terminy stosowane są zamiennie w ustawie o odpadach.
125.		s. 73 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Korekta stosowanej nomenklatury - zamiast "selektywna zbiórka" - powinno być "selektywne zbieranie".	Uwaga nieuwzględniona	Przedmiotowe terminy stosowane są zamiennie w ustawie o odpadach.
126.		s.74 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Nie jest jasne, jakie "technologii ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych" mają być przedmiotem interwencji - można rozumieć, że mają to być nowo wybudowane składowiska	Uwaga nieuwzględniona	Wspierane w ramach priorytetu przedsięwzięcia będą zgodne z planami inwestycyjnymi, których celem będzie wskazanie infrastruktury niezbędnej do osiągnięcia do 2020 roku zgodności z unijnymi dyrektywami w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, w tym wdrożenia hierarchii sposobów postępowania z odpadami, osiągnięcia wymaganych poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu oraz ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji na obszarze

		odpadów.		regionów , wyznaczonych na terenie województwa lubelskiego.
127.		s.77 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów priorytet 4 Opis interwencji w ramach priorytetu - do zdania „Wspierane będą działania mające na celu zachowanie zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów oraz przywracanie drożności korytarzy ekologicznych, aby umożliwić prawidłowe funkcjonowanie sieci Natura 2000” proponujemy wstawienie: oraz obszarów o szczególnym znaczeniu dla ochrony przeciwpowodziowej.	Uwaga nieuwzględniona	Proponowany zapis mieści się w katalogu działań podejmowanych w PI 6.4 w ramach odbudowy zdegradowanych siedlisk, przywracania właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych.
128.		s.77 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów W ramach działań zmierzających do zachowania cennych dla regionu elementów środowiska wspierane będą kompleksowe projekty z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów), w tym także na obszarach chronionych, oraz z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej. Ponadto zadaniami w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu będzie zabezpieczanie cennych przyrodniczo obszarów, szczególnie obszarów wodno-błotnych oraz edukacja na rzecz zrównoważonego	Propozycja stanowi powtórzenie zapisów Programu	Zapis znajduje się na stronie 73 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.

		rozwoju w zakresie ochrony przyrody, realizowana na obszarach leśnych, na terenach użytkowanych rolniczo oraz w miastach.		
129.		s.77 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów wskaźnik Udział wspartych obszarów prawnie chronionych w powierzchni obszarów prawnie chronionych ogółem powinien brzmieć: Udział obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem w powierzchni obszarów cennych przyrodniczo ogółem	Uwaga nieuwzględniona	Zmieniono wskaźnik na <i>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne.</i>
130.		s.77 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Wspierane będą działania mające na celu zachowanie zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów oraz tworzenie i przywracanie drożności korytarzy ekologicznych, aby umożliwić łączność ekologiczną obszarów cennych przyrodniczo, w tym prawidłowe funkcjonowanie sieci NATURA 2000	Propozycja stanowi powtórzenie zapisów Programu	Wskazane działania wpisują się w zakres możliwych do realizacji w ramach P.I 6.4 przedsięwzięć, z wyłączeniem operacji dotyczących ochrony gatunków o zagrożonych pulach genowych, które to przedsięwzięcia finansowane będą na poziomie krajowym.
131.		s.77-78 Proponuje się modyfikację opisu interwencji w ramach priorytetu 6.4. poprzez uzupełnienie opisu o następujące zagadnienia: "W ramach priorytetu wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące m.in. (...):		

	<ul style="list-style-type: none"> - projektów dotyczących działalności w zakresie edukacji ekologicznej oraz wykorzystującej lokalne zasoby przyrodnicze wraz z promocją np. tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne, szlaki turystyczne, szkolenia np. dla jst i szkół, - projektów dotyczących zwalczania obcych gatunków inwazyjnych, - projektów dotyczących budowy i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z działalnością na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych regionu i edukacji ekologicznej, w tym w szczególności na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych, - zakładania zadrzewień przydrożnych z rodzimych gatunków drzew i krzewów" 	<p>Propozycja stanowi powtórzenie zapisów Programu</p> <p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Propozycja stanowi powtórzenie zapisów Programu</p> <p>Propozycja możliwa do wykorzystania na etapie przygotowania Uszczegółowienia Programu</p>	<p>Zapis znajduje się na stronie 74 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.</p> <p>Tego typu projekty zgodnie z demarkacją pomiędzy programami operacyjnymi będą możliwe do realizacji na poziomie krajowym.</p> <p>Zapis znajduje się na stronie 74 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.</p>
132.	s. 78 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów wśród beneficjentów priorytetu 6.4 zamiast Regionalnego Konserwatora Przyrody należy wskazać Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.	Uwaga uwzględniona	
133.	s.82 Oś Priorytetowa 8 Dziedzictwo kulturowe i poprawa stanu środowiska	Uwaga uwzględniona	Doprecyzowano zapisy Programu jak również aneksu diagnostycznego w omawianym zakresie.

		Określony cel priorytetu: Ochrona środowiska i redukcja emisji zanieczyszczeń, Proponuje się podać udział procentowy poszczególnych źródeł emisji zanieczyszczenia powietrza oraz źródła danych. Z obecnego brzmienia akapitu wynika, że największy udział w przekroczeniach standardów jakości powietrza jest z przemysłu, następnie z transportu oraz sektora bytowo-komunalnego.		
134.		s.159 ROZDZIAŁ 8. SYSTEM KOORDYNACJI Jest: PROW: Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów Powinno być: PROW: wpływ na utrzymanie ekosystemów związanych z rolnictwem	Uwaga nieuwzględniona	Uwaga nieaktualna. Zapisy w przedmiotowym zakresie zostały usunięte z Rozdziału 8.
135.		s.163,164 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Należy stosować właściwą nazwę hierarchii, zmienić z: "hierarchia postępowania z odpadami" na: "sposobów postępowania z odpadami".	Uwaga uwzględniona	
136.		s. 164,165 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Uaktualnić brzmienie kryteriów w zakresie gospodarki odpadami.	Uwaga uwzględniona	
137.		s.169 Oś Priorytetowa 7 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Kryterium 1 (gospodarka	Uwaga uwzględniona	

		odpadami) - stosowane sprawozdanie zostało przekazane Komisji Europejskiej.		
138.		s.173-174 ROZDZIAŁ 11. ZASADY HORYZONTALNE Na stronie 174 po słowach: "Jeżeli nastąpi zasadnicza zmiana klimatu to stworzenie dobrych warunków do realizacji celów społecznych przy pomocy narzędzi ekonomicznych może być utrudnione lub wręcz niemożliwe." proponujemy dodanie: Jednocześnie należy też pamiętać o konieczności podejmowania działań adaptacyjnych do zmiany klimatu, a także konieczności zapewnienia odporności przedsięwzięć finansowanych z RPO na zmiany klimatu, co również jest wyrazem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Zapewnienie odporności przedsięwzięć na zmiany klimatu powinno być kryterium wpływającym na wybór projektów do dofinansowania.	Propozycja stanowi powtórzenie zapisów Programu	Proponowany zapis znajduje się na stronie 188 w projekcie RPO WL 2014-2020 z dnia 8 kwietnia 2014 r.
139.	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego pismo z dn. 24.02.2014 r.	Włączenie do zakresu wsparcia projektów zwiększania dostępu do zasobów kultury, poprawy jakości funkcjonowania instytucji kultury, w tym poprzez podnoszenie standardów infrastruktury oraz zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej.	Propozycja możliwa do wykorzystania na etapie przygotowania Uszczegółowienia Programu	
		Zapewnienie wsparcia obszarów kultury, także w priorytetach	Uwaga częściowo uwzględniona	W PI 9.4 w ramach programów aktywizacji społeczno- zawodowej przewidziano możliwość uzupełniającego wykorzystania

		finansowanych ze środków EFS.		instrumentów aktywizacji kulturalnej. Działania w tym zakresie będą prowadzone jako element wspomagający realizowane programy aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dodatkowo instrumenty aktywizacji kulturalnej będą istotnym elementem wsparcia dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym w ramach działań z zakresu interwencji i profilaktyki socjalnej realizowanej w PI 9.7, co zostanie uwzględnione w szczegółowym opisie priorytetów RPO WL.
140.	Polska Przedsiębiorcza pismo z dn. 27.01.2014 r.	Propozycje rozwiązań dot. rozwoju przedsiębiorczości	Propozycja projektu możliwa do uwzględnienia na etapie realizacji Programu (tj. nabór wniosków o dofinansowanie)	Ze względu na trwające obecnie uzgodnienia zapisów Linii demarkacyjnej i negocjacje programów z KE IZ RPO nie ma możliwości wskazania i zakwalifikowania projektu do finansowania. Dopiero zatwierdzone przez KE zapisy programów, a w szczególności RPO, PO PW i PO IR umożliwią wskazanie ostatecznego katalogu działań przewidzianych do realizacji w ramach każdego z tych programów i dookreślenie podziału interwencji. Jednocześnie projekt może zostać złożony w trakcie właściwego dla Inkubatorów przedsiębiorczości naboru wniosków.
141.	Telewizja Polska S.A. pismo z dn. 11.10.2013 r.	Prośba o uwzględnienie Telewizji Polskiej w katalogu potencjalnych beneficjentów dopuszczonych do ubiegania się o bezzwrotne dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej.	Uwaga nieuwzględniona	W świetle zapisów projektu RPO WL, program będzie wspierał działania w zakresie wzmocnienia zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach. Wsparcie w perspektywie finansowej 2014-2020 w tym zakresie będzie skoncentrowane na stworzeniu, wyposażeniu infrastruktury przedsiębiorstw w celu wprowadzenia zasadniczej zamiany procesu produkcyjnego oraz nowych ulepszonych produktów/usług w tym również w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Interwencja w tym obszarze będzie jednak kierowana do przedsiębiorstw z sektora MŚP nie zaś do dużych przedsiębiorstw jakim jest Telewizja Polska. W kwestiach kierunków wsparcia beneficjentów w nowym programie IZ zobligowana jest do wypełnienia postanowień Umowy Partnerstwa oraz linii demarkacyjnej, które określają obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe interwencji funduszy europejskich. Co

				<p>istotne dokumenty te wskazują, że interwencja programów regionalnych w tej dziedzinie ma stanowić wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw sektora MŚP w branżach wynikających ze specjalizacji regionu.</p> <p>Potencjalnym źródłem wsparcia dużych przedsiębiorstw, którym jest Telewizja Polska S.A. są programy operacyjne na poziomie krajowym. Terenowe Oddziały Telewizji Regionalnej jako trwale związane z TVP S.A. kapitałowo, programowo i organizacyjne będą zapewne mogły aplikować o środki z programów krajowych.</p>
142.	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie pismo z dn. 27.02.2014 r.	Prośba o uwzględnienie administracji rządowej zespolonej i niezespolonej na liście beneficjentów RPO WL 2014-2020 w Osi Priorytetowej 2 „Cyfrowe Lubelskie”	Uwaga uwzględniona	